Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. ◉ № 134 (6. 833) ◉ 1989 йил 12 июнь, душанба ◉ Баҳоси 3 тийин

СССР халқ депутатлари съезди

М. С. ГОРБАЧЕВнинг якунловчи нутқи

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Биз халқ депутатларининг биринчи съездида ички ва ташқи сиёсатнинг асосий йўналишларини кўриб чиқишни ниҳоясига етказяпмиз. Съезднинг иши тугай деб қолди. Съезднинг иши ҳақидаги ўз таассуротларимни дастлабки тарзда баҳам кўрмоқчиман. Ўйлайманки, съезднинг якунлари, бу ерда бўлган музокаралар асосида биз ҳали обдон ишлашимизга тўғри келади. Аммо ҳозир, съезд вақтида ёки у тамом бўлиши биланоқ узилкесил баҳо бериш вазифасини ўз зиммасига олмоқчи бўлган киши ўзига ортиқ даражада ишонган бўлади, деб ўйлайман. Бунинг устига, съездда сўзга чиқмаган кўпгина ўртоқлар ўз нутқларини секретариатга топширмоқдалар. Умуман сиз билан бизнинг ихтиёримизда жуда кўп материал бор, у чуқур, жиддий муносабатни ва ўрганишни талаб қилади.

Шундай бўлсада ҳозирги съездимиз бизни демократия ва ошкораликни, қайта қуришнинг ўзини ривожлантиришнинг янги босқичига олиб чиқишига аминман. Эҳтимол, ҳар бир кишининг съезд тўғрисидаги ўз фикри, у ёки бу нутқлар ва қарорлар хусусидаги ўз мулоҳазалари, ўз тахминлари бордир. Шундай бўлиши мутлақо нормал ва табиий деб ўйлайман. Бироқ, чамаси, съездга нақадар хилма-хил баҳо берилмасин уни совет давлати тарихидаги энг катта воқеалар жумласига қўшиш мумкин, десам бу фикримга қўшиласизлар. **(Қарсаклар).**

Сиз билан биз съезд муҳитида жамиятда рўй бераётган жараёнлар, унинг ўтмиши, ҳозирги ва келажаги хусусидаги фикрлар, нуқтаи назарлар бемалол қиёс қилинаётганининг жонли шоҳидлари ва қатнашчилари бўлиб турибмиз.

Бу эса ишларнинг амалдаги аҳволи ҳақида, турмушимиздаги ютуқлар ва камчиликлар, у ёки бу салбий ҳодисаларнинг сабаблари ҳақида бизга, биз депутатларгагина эмас, барча меҳнаткашларга, бутун жамиятга ҳам ноёб имконият беради. Бу нарса бизга кенг демократиялаш ва ошкоралик доирасида жамият барча табақаларининг жуда хилма-хил манфаатларини эътиборга олиш ва рўёбга чиқариш учун амалий имкониятлар очаётганлигига яна бир марта ишонч ҳосил қилади.

Айни мана шундай муҳитда фикрлар хилма-хиллиги рўёбга чиқади. Бу эса сиёсий системамизнинг, ижтимоий тузумимизнинг катта потенциал имкониятларидан далолат беради. Мен шуни таъкидлашни зарур, деб ҳисобладим, чунки баъзи кимсалар конструктив оппозиция, сиёсий хилма-хиллик тўғрисидаги ғояни айтмоқда. Ўйлайманки, съезд, унинг бутун иши — совет сиёсий системаси доирасида ҳам, демократиялаш ва ошкоралик йўлида фикрларни жуда кенг миқёсда таққослаш, ўзгача фикрлаш, турли нуқтаи назарлар асосида баҳамжиҳат қарорларни ишлаб чиқиш, мамлакат, барча халқларимиз тақдирига тааллуқли ҳамма масалалар юзасидан муросага келиш иложини топиш мумкинлигини исботлайдиган яққол далилдир. Съезд социал-иқтисодий тараққиётни жадаллаштиришга оид зарур қарорларни коллектив бўлиб излаш учун жуда катта имкониятлар борлигини намойиш этди.

Биз демократиялаш ва ошкоралик, революцион ўзгаришларни чуқурлаштириш йўлидан халқ ҳокимияти сари бундан буён ҳам бораверишимиз керак. Менинг фикрим мана шундай ва айтмоқчиманки, съезд бу йўлда қаттиқ турибди. **(Қарсаклар).**

Яна бир гап бор, ўртоқлар. Очиғини айтсам, съездда бундай мунозара авж олиб кетишига кўпларимиз психологик жиҳатдан, эҳтимолки, интеллектуал жиҳатдан ҳам тайёр эмаслигимиз сезилиб қолди. Бу гап социал турмуш, иқтисодий ва сиёсий ислоҳот, қонун чиқарувчилик фаолияти, иттифоқ давлатимизнинг моҳияти ва истиқболлари, олис ва яқин тарихдаги баъзи воқеаларга баҳо бериш муаммоларига ҳам тааллуқлидир. Мен буларнинг ҳаммасини бўрттириб кўрсатмоқчи эмасман, чунки рўй бераётган воқеаларнинг ҳаммаси мамлакатимизда жадаллашиб бораётган қудратли демократик оқимнинг ифодасидир.

Биз ҳамма нарсани осойишталик, вазминлик билан суриштириб билиб олишимиз, ҳаммасини оқилона баҳолашимиз ва коллектив муҳокамалар натижасида бир хулосага келмоғимиз, сиёсатда ва амалий фаолиятда уларни рўёбга чиқармоғимиз лозим. Депутатларнинг нутқларида айтилган ва мен ўз нутқимнинг бошида эслатган танқидий мулоҳазалар ва таклифларни баҳолашга жиддий ёндашсак, тўғри йўл тутган бўламиз, деб ўйлайман.

Жамики оқилона, янги, амалий ва иш учун фойдали таклифлардан асло ҳадиксирамай фойдаланиш керак. Бу ишда қайта қуриш манфаатлари, халқ манфаатларидан иборат битта мезон бўлиши керак.

Эҳтимол, бир гапни яна айтиб ўтиш керакдир. Ҳар қандай бурилиш даври изланишни, янгича ечимларни, тафаккурда, фанда ва практикада янгилик сари ёриб ўтишни талаб қилади. Қайта қуриш ҳам жамиятни янгилашни таъминлайдиган янги йўлларни топишни ўз олдига айни вазифа қилиб қўймоқда. Етук муаммоларни ҳал этишда бизни олға силжитадиган бу йўлларни янгиликлар ва дадилликлардан чўчимай, биргаликда излашимиз зарур. Шу кунларда, депутатларнинг ўткир, баъзан кескин, эҳтиросли нутқларига қулоқ солганда, муаммолар юкини, уларнинг жуда оғирлигини ҳам, сиз билан бизнинг асосий, аслида энг муҳим ишимиз келгусида қилиниши лозимлигини ҳам қайта-қайта ҳис этасан, киши.

Депутатлар съезд минбарига катта-катта ва аниқ-равшан масалаларни, танқидий руҳни, янги фикрларни ва энг муҳими, меҳнат коллективларида ҳам, регионларда ҳам, тармоқларда ҳам, умуман мамлакатда ҳам ишларнинг аҳволидан қаноатланмаслик туйғусини олиб келдилар. Тўғри, съездда ҳал этилмаган муаммолар ҳақида ҳаддан ташқари кўп гапирилди, аммо конкрет таклифлар етарли бўлмаганлиги сезилиб турибди, деган мулоҳазалар ҳам бор. Съезд номига келаётган баъзи телеграммалардан ҳам шуни кўриб турибман. Марказнинг шанига танқид жуда кўп-у, ўз-ўзини танқид жуда кам, деб таъкидламоқдалар.

Мен бундай мулоҳазаларга қандай қараган бўлур эдим?

Съездимизнинг хизмати шундан ҳам иборатки, кенг мунозара асосида биз мамлакат турмушида рўй бераётган реал жараёнлар, халқнинг турли табақалари кайфиятлари ҳақида анча тўлиқ тасаввур олдик, деб ўйлайман. Бу — биринчиси.

Иккинчиси шуки, съезд турмушнинг ўзида қайта қуриш қандай бораётганини, сиёсий йўл-йўриқлар, қабул этилган қарорлар қандай татбиқ этилаётганини кўриш имконини беради. Қайта қуриш қандай баҳоланаётганини, ислоҳотларни амалга ошириш йўлида қандай қийинчиликлар турганини, ислоҳотларнинг самарадорлигини нималар пасайтираётганини, сусайтираётганини, меҳнаткашларнинг ўзгартувчилик фаолиятига нималар халақит қилаётганини кўриш имконини беради. Мана шуларнинг ҳаммаси бизга шундай билим берадики, ўртоқлар, биз шу билимсиз муаммоларни самарали ва муваффақиятли ҳал қила олмаймиз, олға ҳаракат қилолмаймиз, ишимизни яхшилай олмаймиз.

Бундай билим бизга ўтмишдаги ишимизни баҳолаш, камчиликларни аниқлаш, сабоқлар чиқариб олиш, уларнинг ҳаммасини сиёсатни ишлаб чиқиш чоғида эътиборга олиш, қабул этилган қарорларга тузатиш киритилиши зарур бўлса, мана шундай тузатишларни киритиб олиш имконини беради.

Халқ депутатлари ишлаб чиқариш ва истеъмол соҳасида туб ўзгаришлар рўй бермаса, магазинларнинг пештахталарида озиқ-овқат ва саноат моллари етарли миқдорда бўлмаса, уй-жой, пенсия таъминоти, соғлиқни сақлаш, хизмат кўрсатиш ва шу кабилар яхшиланмаса ҳеч қандай қайта қуриш ҳақида гап ҳам бўлиши мумкин эмаслигини жуда қатъият билан ўткир қилиб айтдилар.

Бу масалалар докладларда ҳам, депутатларнинг нутқларида ҳам асосий масалалар қилиб қўйилганлигини тўғри, деб ҳисоблайман. Докладларда бу масалалар кундалик вазифаларга жуда боғлаб талқин этилганлиги сабабли баъзи депутатлар бу докладлардан қониқмаганликларини ҳам биламан.

Менинг фикримча, докладлар ҳозир жамиятни энг кўп ташвишга солаётган масалаларга қаратилди. Мамлакатда мавжуд бўлган ва социал кескинликни юзага келтираётган ўткир муаммолар ҳақида гап очилганида, биз фақат янгиланган жамиятнинг характерини қандай тасаввур этишимиз, унинг асосий белгилари нималардан иборат бўлиши, у қандай босқичлардан ўтиши лозимлиги хусусидаги мулоҳазалар билангина шуғуллансак ,тушунарли бўлмас эди. Унда биз халқнинг энг муҳим ташвишларидан бўйин товлаган бўлур эдик.

Мана шу ҳаётий муҳим, энг зарур масалалар хусусидаги мунозара, биз айтаётгандек, долзарб вазифалар яқин вақт ичида ҳал этилиши мумкинлигига ишончни кучайтиради, деб ўйлайман.

Бу ҳақда гапираётганимнинг боиси нима? Умуман бу масалаларда принципиал ихтилофларни кўрмадим. Аслида кейинги йилларда жамоатчиликнинг диққат марказида турган мавзулар янгради. Бироқ ёндашувларда ва айниқса ҳукумат ва депутатлар таклиф этаётган чора-тадбирларнинг қатъийлик даражасида тафовутлар бўлди. Бир қанча ҳолларда бу тафовутлар анча катта эканлиги сабабли жиддий таҳлил этиб, баҳолашга сазовордир. Умуман экономикани соғломлаштиришга оид энг муҳим муаммоларни ҳал қилиш юзасидан кечиктириб бўлмайдиган чора-тадбирлар программаси устидаги ишни давом эттириш керак. Бу иш билан СССР Олий Совети ҳам, ҳукумат ҳам иқтисодчи олимлар ва амалиётчи ходимларни жалб қилиб, шуғулланишлари керак.

Ўртоқлар, мен такрорлашни хоҳламас эдим-у, аммо экономикани ривожлантиришга ёндашувлар хусусида бу ердаги фикрлашувлар баъзи масалалар хусусида гапириб ўтиш заруратини келтириб чиқармоқда.

Съездда депутатлар халқ хўжалигидаги аҳвол ҳақида кўп гапирдилар. Меҳнат коллективларига ҳам, регионларга ҳам, тармоқларга ҳам, хўжалик юритишнинг ўз принципларига ҳам тўхталиб ўтилди. Мен буларнинг ҳаммасини жиддий қабул этаман ва тараққиётимизни жадаллаштириш йўлларини излашга қўшилган муҳим ҳисса, деб баҳолайман.

Шу муносабат билан қуйидагиларни айтиб ўтмоқчиман. Башарти, биз социалистик мулкчилик муносабатларини тубдан қайта қурмасак, олға силжимаймиз ва белгиланган мақсадларга эриша олмаймиз.

Бизга шундай қайта қуриш керакки, инсон, меҳнат коллективи ишлаб чиқаришнинг хўжайини мавқеига амалий равишда қўйиладиган бўлсин, бундан келиб чиқадиган ҳамма чуқур, жиддий оқибатлар эътиборга олинадиган бўлсин. **(Қарсаклар).** Шундай қилмай туриб, биз ҳеч нарсани ҳал эта олмаймиз, ўртоқлар. Структура соҳасидаги чора-тадбирларимиз ҳам, бошқарувни қайта қуриш ҳам, ҳар қандай даъватларимиз ҳам ҳеч қандай наф бермайди. Башарти, биз одамлар ва коллективларнинг иқтисодий фаолиятига янги оқим бахш этсак, вазият тубдан ўзгариб кетади. Бунга менинг ишончим комил ва шундай позицияда турган кишиларнинг фикрига қўшиламан. Умуман олганда, бу илмий, интеллектуал машқларнинг маҳсули эмас, балки орттирилган тажрибанинг натижаси ҳамдир, деб ўйлайман.

Биз ҳозирча мана шу туб муаммони ҳал этиш йўлларини зўр-базўр тимирскилаб бораётганимизни айтишим керак. Хўжалик ҳисобининг энг самарали шакллари, унинг илғор моделлари қийинчилик билан қидирилмоқда. Бироқ назаримда, социалистик мулкчиликни ислоҳ қилишга умумий ёндашув аста-секин равшанлашиб бормоқда.

Бу ерда депутатларнинг давлат мулкчилиги ҳақиқий умумхалқ характерини тиклаш, уни том маънодаги социалистик ижара муносабатлари орқали инсон ва коллектив билан боғлаш тўғрисида айтган мулоҳазаларини қўллаб-қувватлаган бўлур эдим. Бошқача қилиб айтганда, масала шу тахлитда турибди: жамият умумхалқ бойлигининг эгаси бўлиб қолиш билан бирга, унинг асосий қисмини хилма-хил ижара муносабатлари орқали меҳнат коллективлари ва айрим кишилар ихтиёрига топширади, бу меҳнат коллективлари ва айрим кишилар ундан фойдаланиш учун тўла жавобгар бўладилар, давлат олдида муайян иқтисодий мажбуриятларни зиммага оладилар, ўз хўжаликларини ўз ҳисобларидан, шунингдек, кредитлар ёрдами билан мустақил бошқарадилар. Улар ўз хўжалик фаолияти натижалари юзасидан даромад ҳосил қиладилар, социалистик бозорда мустақил товар ишлаб чиқарувчи сифатида иш кўрадилар. **(Қарсаклар).**

Мана шундай ёндашув шароитида, гарчи умумхалқ корхоналари билан кооператив корхоналарнинг хўжалик юритиш формалари ҳар хил бўлиши мумкинлиги равшан бўлсада, улар ўртасидаги муҳим тафовутлар бартараф этилади. Ижара муносабатларини кенг жорий қилиш, кооперацияни ривожлантириш асосида хўжаликни самарали, узлуксиз, манфаатдорлик билан юритишга қизиқтирадиган омиллар вужудга келади.

Биз социалистик бозор муаммосига қандай ёндашишимиз ҳақида ҳам гапириб ўтмоқчиман. Мен бозорнинг қатъий тарафдориман, аммо илгари ҳам айтиб ўтганимдек, ҳамма нарсани бозор тартибга солиши керак, деб ҳисоблаётган ўртоқларнинг фикрига қўшилиб бўлмайди. Ҳатто ҳозирги капиталистик хўжалик юритиш системаси ҳам бозорнинг ролини ҳамма муаммоларни автоматик тарзда ҳал этади, деб тушунишни қабул қилмайди, деб ўйлайман. Шундай қилинса, келгусида, жамиятда бундан ҳам кўпроқ кескинлик вужудга келган, пул тобора қадрсизланиб бораверган бўлур эди. Демак, план асосида тартибга солишни, хўжалик юритишнинг иқтисодий усулларини сақлаб қолиб, айни вақтда бошланғич ишлаб чиқариш коллективларининг максимал хўжалик мустақиллигини рағбатлантириб, социалистик бозорни ривожлантириш керак.

Ўртоқлар, биз чамаси, иқтисодий ислоҳотни ривожлантиришда принципиал бурилишга жуда яқинлашиб қолдик. Буни биз англаб олишимиз керак. Бизда ҳам ижобий, ҳам салбий жиҳатлар бор, орттирилган тажриба бор, шу сабабли биз бундан буён қандай иш тутиш кераклиги хусусида принципиал қарор қабул қилиш учун мана шуларнинг ҳаммасини идрок этиб чиқишимиз керак. Айни шу маънода мен бу ерда, съездда мазкур масалалар юзасидан бўлган фикрлашувларни юқори баҳолайман. Ҳукумат мана шу масалаларнинг ҳаммасини пухта таҳлил этиб чиқиши, ўз таклифларини СССР Олий Совети муҳокамасига киритиши лозим. Мен таъкидлаб ўтмоқчи бўлган биринчи гап мана шундан иборат.

Сўнгра, халқ хўжалигини молиявий жиҳатдан соғломлаштириш қайта қуришнинг тақдири, иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир. Ҳукуматнинг таклифларини қўллаб-қувватлаш билан бирга депутатларнинг шу масала юзасидан айтган мулоҳазаларини ҳам синчиклаб кўриб чиқиш мақсадга мувофиқ, деб ҳисоблайман.

Менинг назаримда, айтилган таклифларни чуқур таҳлил этиш, ҳисобга олиш натижасида биз амалдаги вазиятга ва мамлакатдаги молиявий-пул ҳолатинң барқарорлаштириш вазифаларига мос бўлиб тушадиган энг мақбул ечимларни топа оламиз. Бу соҳада чалакам-чатти чора-тадбирлар билан иш битмайди, деб айтган депутатлар ҳақдирлар, мана шундай чалакам-чатти чора-тадбирлар учун улар ҳукуматни ва иқтисодий идораларни адолатли танқид қилдилар. Иқтисодчи олимлар бу хусусда айтган кўп гапларни синчиклаб кўриб чиқса арзийди.

(Давоми иккинчи бетда).

СССР халқ депутатлари съездининг жаҳон халқларига

МАКТУБИ

Биз, СССР халқ депутатлари, социалистик жамиятимизни демократик негизларда ҳар томонлама янгилашнинг ҳуқуқий пойдеворини ошкоралик ва рўй-ростлик вазиятида яратиш учун ўзимизнинг биринчи съездимизга йиғилдик. Кўп миллионли совет халқининг мухтор вакиллари бўлган бизлар ўз зиммамизда турган тарихий масъулиятни тўла-тўкис англаймиз. Биз ҳозир Ватанимиз олдида жуда катта муаммолар турганини англаймиз ва унинг турмуши барча соҳаларини тубдан қайта қуришдан бошқа йўл йўқлигига асосланамиз. Биз бу йўлни пухта ўйлаб, қатъий равишда танлаб олдик ва бу йўлдан қайтмаймиз.

Инсон ва унинг қувончлари, қайғулари, ташвишлари ва умидлари бизнинг диққат марказимизда турибди. Социалистик жамиятнинг халқ манфаатларидан, эркин инсоннинг муддаолари ва ҳуқуқларидан бошқа маънавий йўл-йўриғи йўқлигига ва бўлиши ҳам мумкин эмаслигига ишончимиз комил.

Қайта қуриш — Совет Иттифоқи халқларининг ички иши, уни мамлакатнинг энг зарур эҳтиёжлари юзага келтирди. Аммо биз ўзимизни жаҳон ҳамжамиятидан ҳозирги цивилизация қиёфасини белгилаб берадиган жараёнлардан ажратмай, шахс озодлигини, демократияни ва социал адолатни жамиятимиз турмушининг негизига айланиб қолиши лозим бўлган энг муҳим қадриятлар, деб биламиз.

Биз қайта қуришни бутун жаҳон тартибини демократиялаш кучайиб бораётган жараённинг бир қисми деб, Совет Иттифоқининг инсоният боши узра пайдо бўлган жаҳоншумул муаммоларни ҳал этишга қўшадиган ҳиссаси деб ҳисоблаймиз. Бу муаммоларнинг ҳаммаси ўзаро боғланган, битта хатарли тугун бўлиб чигаллашиб кетган. Бу тугунни ечиш мумкин ва лозим, аммо бунинг жаҳон ҳамжамиятининг омон қолишини кўзлаб унинг кучғайратларини бирлаштириш зарур.

Қайта қуриш бизнинг теварак дунёга муносабатимизни принцип жиҳатдан ўзгартиради. Ҳозир бизнинг бағримиз жаҳон учун очиб қўйилган, биз инсон ҳаёти ва қадр-қимматини энг олий қадрият деб биладиган барча кучлар билан ҳамкорликка тайёрмиз ва ҳамжиҳатликдан умидвормиз.

Жўшқин ўзгариб бораётган ҳозирги дунёда эски қоидалар ва андозалар билан яшаб бўлмайди. Бошқаларнинг манфаатларини писанд қилмай туриб, ўз хавфсизлигини мустаҳкамлашга ва фаровонлигини таъминлашга умид қилиб бўлмайди. Халқаро муносабатларни мафкуравий урушлар майдонига айлантириш бемаъниликдир. Қуролланиш пойгаси йўли билан жаҳон экономикасининг силласини қуритиш ва инсон яшайдиган муҳитни сақлаб қолиш ҳақидаги ғамхўрликни менсимаслик жиноятдир. Орамизда қандай тўсиқлар бўлмасин, ҳаммамиз она Ернинг фарзандларимиз, бизнинг тақдиримиз муштарак. Шу сабабли биз халқлар ўртасида адоват ва жанжалларга чек қўйишга чақирамиз. Инсоният тарихида янги тинчлик даври ҳукм суриши мумкин ва шу имкониятни ҳақиқатга айлантирмоқ керак.

Съезд Ер курраси халқларига тантанали ваъда бериб айтадики, Совет давлатининг Ер юзидаги барча давлатлар ва халқларга нисбатан тинч-тотув яшаш принципларига қатъий риоя этиш учун масъулиятни ўз зиммасига олади.

СССР халқ депутатлари съезди янги сиёсий тафаккурга асосланиб давлатимиз халқаро ишларда амал қилиши лозим бўлган принципларни тасдиқлади. Бу принциплар қуйидагилардан иборат:

— мамлакатимизнинг хавфсизлигини, халқаро муносабатларни демилитарлаштириш, демократиялаш ва инсонпарварлаштириш жараёнида ялпи ва тенг хавфсизликнинг таркибий қисми деб билиб, БМТнинг обрў-эътиборига ва имкониятларига таяниб, аввало сиёсий воситалар билан таъминлаш зарур;

— қуролсизланиш ва давлатларнинг мудофаа имкониятларини оқилона етарлилик даражасигача қисқартириш мақсади билан ўтказиладиган музокаралар натижасида ядро қуроли йўқ қилиб ташланиши керак;

— сиёсий, иқтисодий ёки бошқа мақсадларга эришиш йўлида куч ишлатишга ва куч ишлатиш билан дўқ қилишга йўл қўйиб бўлмайди; бошқа мамлакатлар билан муносабатларда суверенитетни, мустақилликни, территориал бутунликни ҳурмат қилиш шубҳасиздир;

— мухолифлик эмас, балки манфаатларнинг мувозанатига асосланган мулоқот ва музокаралар халқаро муаммоларни ҳал этишнинг, можароларни бартараф қилишнинг бирдан-бир усули бўлиб қолиши керак;

— совет экономикаси ўзаро манфаатли ва тенг ҳуқуқли негизларда жаҳон хўжалигига узвий равишда қўшилиши, замонавий халқаро меҳнат тақсимоти, илмий ва техникавий ҳамкорлик, савдо-сотиқ қоидаларини ишлаб чиқиш ҳамда уларга риоя этишда фаол қатнашиши лозим.

Давлат ҳокимиятининг олий органи бўлган бизнинг съездимиз шуни маълум қилади: Совет Иттифоқи ўзининг ташқи сиёсатида мана шу принципларга қатъий риоя этишга аҳд қилган. Бизнинг ташқи сиёсий стратегиямиз бугундан бошлаб ва ҳамиша мана шундай бўлади. Совет Иттифоқининг ва қайта қуришнинг халқаро майдондаги очиқ-ойдин ва ҳалол йўли мана шундан иборат. Совет халқи танлаб олган йўл мана шундан иборат.

Биз жаҳон халқларига, жаҳон афкор оммасига мурожаат этиб, ғояларни баҳам кўришни ва бир-биримизга одамлар юборишни, маданий ва маънавий бойликларни ўртоқлашишни, алоқаларни, барча поғоналар, ҳамма соҳалардаги мулоқотни ҳар томонлама ривожлантиришга, Ер юзида тинчликни сақлаб қолиш йўлида, бутун инсониятнинг равнақи ва тараққиёти йўлида ўзаро мақбул муросага келиш йўлларини биргаликда излашга ва қидириб топишга даъват этамиз.

СССР Олий Советининг иши тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1989 йил 10 июнь куни Кремлда СССР Олий Совети ўз ишини давом эттирди.

Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг алоҳида-алоҳида мажлислари бўлди. Мажлисларни палаталарнинг раислари Е. М. Примаков ва Р. Н. Нишонов олиб бордилар.

Депутатлар Б. С. Искаковани Иттифоқ Совети Раисининг ўринбосари, И. О. Бишерни Миллатлар Совети Раисининг ўринбосари этиб сайладилар.

Ҳар икки палата доимий комиссияларининг составига доир таклифлар кўриб чиқилди.

Соат 16 да СССР Олий Совети Раисининг биринчи ўринбосари А. И. Лукьянов раислигида Иттифоқ Совети ва Миллатлар Советининг қўшма мажлиси бошланди.

СССР Министрлар Советининг Раиси Н. И. Рижков ССР Иттифоқи ҳукуматининг структураси ва состави бўйича таклифлар билан сўзга чиқди. Ушбу таклифлар СССР Олий Совети палата ва комитетларининг тегишли доимий комиссиялари хулоса чиқаришлари учун топширилди.

СССР Олий Совети комитетларининг шахсий составига доир таклифлар кўриб чиқилди.

ВЛКСМ аъзоси Гуля Ражабова «Таштекстильмаш» заводи темирчилик-пресслаш цехининг пластмасса деталлар участкасида техника назорати бўлимининг назоратчиси бўлиб ишлайди. Ёш бўлишига қарамай, интизомлилиги, принципиаллиги билан у коллективнинг ҳурмат-эътиборини қозонмоқда. Ишлаб чиқариш топшириқларини мунтазам ортиғи билан бажаради.

СУРАТДА: Г. Ражабова.

А. Хачатурьян фотоси.

Фойдаланишга тахт

◉ Пойтахтимизнинг Б. Хмельницкий кўчасида янги, замонавий меъморчиликнинг сўнгги ютуқлари асосида ўн олти қаватли, 256 квартирали турар жой биноси фойдаланишга тахт қилиб қўйилди. Бунёдкорлик ишларини 11-«Висотстрой» тресги 75-қурилиш бошқармасининг В. Қолгонов, В. Князов бошлиқ комплекс бригада аъзолари олиб боришди.

Д. ОБЛАЕВ.

Амалдаги интернационализм

Бир кунлик иш ҳақи юборилди

Челябинск—Уфа темир йўлида рўй берган фалокат ҳамма қатори шаҳримиз аҳолисини чуқур қайғуга солмоқда. Кўплаб ташкилотлар ва корхоналарнинг коллективлари жабр кўрганларга ёрдам қўлини чўзмоқдалар.

Ленин район партия комитети ва комсомол комитетининг аппарати ходимлари ўзларининг бир кунлик иш ҳақларини — 600 сўм маблағни ёрдам фондига ўтказдилар.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми, Ўзбекистон ССР Министрлар Советидан

Июнь ойининг дастлабки кунларида жамиятга қарши экстремист унсурлар Фарғона областининг бир қанча шаҳарлари, районлари ва аҳоли пунктларида қасддан чиқарган оммавий тартибсизликлар ва ур-йиқитлар давомида кўпчилиги месхети турклари миллатига мансуб граждан шахслардан, ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари ходимларидан бир неча юз киши шикастланди. Безориларнинг ўзбошимчаликлари натижасида 87 киши ҳалок бўлди, 200 дан кўпроқ киши касалхонага ётқизилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми, Ўзбекистон ССР Министрлар Совети ҳалок бўлганларнинг қариндош-уруғлари ва яқин кишиларига чуқур ҳамдардлик изҳор қиладилар.

Ҳукумат комиссияси ҳамда тегишли Иттифоқ, республика ва маҳаллий органлар оммавий тартибсизликларнинг оқибатларини тугатиш, азият чекканларга ёрдам бериш чораларини кўрмоқдалар. Содир этилган жиноятлар тергов қилинмоқда.

Кўпмиллатли Совет Ўзбекистонининг коммунистлари, меҳнаткашлари Фарғона областидаги фожиали воқеалар муносабати билан қайғуриб, ҳар қандай экстремистик, жамиятга зид кўринишларга зарба беришга, миллатлараро адоватнинг авж олишига йўл қўймасликка, жиноий унсурларнинг совет халқлари бирлиги ва дўстлигини бузиш йўлидаги уринишларини тўхтатишга азму қарор берганликларини билдирмоқдалар.

ЎЗБЕКИСТОН КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ | ЎЗБЕКИСТОН ССР ОЛИЙ СОВЕТИ ПРЕЗИДИУМИ | ЎЗБЕКИСТОН ССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ

М. С. ГОРБАЧЕВнинг якунловчи нутқи

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Ўртоқлар, аграр масала хусусида ҳам гапирмоқчиман. Съездда бу масала жиддий оҳангда янгради, бунинг сабаби мамлакатнинг озиқ-овқат таъминоти ҳолатидан ташвишланаётганлигиг и н а эмас, шу билан бирга аграрчи депутатларнинг съездга тақдим этган актив позициясн ҳамдир. Принцип жиҳатдан уларни қўллаб-қувватлашни истайман, аммо бу ўринда уларни қўллаб-қувватловчи сўзнинг ўзи камлик қилади. Гап деҳқонларнинг тақдири ҳақидагина эмас, умуман мамлакатнинг тақдири тўғрисида ҳам бораётганлиги сабабли бу — кенг миқёсли туб масаладир. Амалий ишдаги сиёсатни ишлаб чиқишда бу масалага айни шундай ёндашмоқ керак. Қишлоқни тиклаш, агросаноат комплексини экономиканинг мамлакатни зарур ҳамма нарсалар билан таъминлай оладиган юксак даражада ривожланган секторига айлантириш умумхалқ иши эканини кўпдан бери гапириб келяпмиз. Аммо қишлоқ аҳолисини бирталай кўпгина муаммолар — қишлоқ турмушининг қулайсизлиги билан ҳам, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришини юритиш учун зарур воситалар билан, таъминланмаганлик билан ҳам юзма-юз қолдиряпмиз.

Марказий Комитетнинг март Пленуми тўғри йўлни танлаб олганига ишончим комил. Иқтисодий муносабатларни тубдан қайта қуриш асосида биз колхоз ва совхозларни, қишлоқ хўжалик ходимларини ҳамма кишанлардан халос қилишимиз, уларга тўла мустақиллик бериб қўйишимиз керак. Пленумда қишлоқнинг социал ривожланиши масалаларини имкони борича тезроқ ҳал этиш зарур, деб топилди. Бу ишга катта ресурслар ажратилмоқда. Одамлар ўз турмуш шароитларидаги амалий ўзгаришларни яқин вақт ичида ҳис қиладиган бўлишлари, қишлоқдаги турмушнинг пухта истиқболига ишонч ҳосил қилишлари лозим.

Маҳсулотни асраш ва қайта ишлаш базасини жадал ривожлантириш кечиктириб бўлмайдиган ишлардан бири, деб тан олинди, чунки бу масалалар зудлик билан ҳал этилмаса, қишлоқ хўжалик маҳсулотларини кўпайтириш соҳасида ҳар қандай куч-ғайрат сарфлашдан ҳеч қандай маъно чиқмайди. Бу соҳада ҳам кўп иш қилинмоқда. Бироқ аграрчи депутатларнинг нутқларидан тушунишимча, моддий-техника базасини мустаҳкамлаш соҳасида аграр секторнинг эҳтиёжлари ҳукуматда ҳам, Олий Советда ҳам янада эътибор билан кўриб чиқишни талаб қилади. Бу масалалар бутун жамиятнинг эътиборини, ҳар бир район, область, республикада эътибор берилишини талаб қилади. Биз шундай бурилиш қилишимиз зарур. (Қарсаклар).

Экономикамизнинг бутун қудратидан фойдаланиб, қишлоқни ривожлантиришнинг энг муҳим муаммоларини зудлик билан ҳал этмоқ керак, ўртоқлар. Съездда бу хусусдаги фикрларимиз бир, деб ўйлайман. (Қарсаклар).

Биз ҳаммамиз социал-иқтисодий ва сиёсий ўзгаришларни қатъият билан ўтказиш кераклиги хусусида якдилмиз, бу эса қонун чиқариш соҳасида катта ишларни талаб қилади. Мен муайян стратегияни ишлаб чиқиб, унга амал қилиш фойдали эканлиги хусусида сўзга чиққан нотиқларнинг, шу жумладан депутат Алексеевнинг фикрига қўшиламан. Қонун чиқарувчилик фаолияти соҳасида орқада қолиш ҳозирнинг ўзидаёқ федератив давлатимизнинг ўзгартувчилик жараёнларини ривожлантиришга халақит бераётганлигига аминман.

Шунинг оқибатида марказ билан республикалар ўртасида сунъий жанжаллар келиб чиқмоқда, ҳар хил англашилмовчиликлар бўлиб турибди. Мана шуларнинг ҳаммаси ишимизга халақит бермоқда. Биз иқтисодий ва социал ислоҳотнинг янги босқичига мос келадиган қонун ҳужжатларини тайёрлашни жадаллаштиришимиз зарур, бу ислоҳот ҳозир федерация манфаатларига, республикаларнинг, автоном тузилмаларнинг, миллий округларнинг, маҳаллий Советларнинг суверенитетига дахл қилмоқда.

Съездимизда биронта масала миллатлараро муносабатлар тўғрисидаги масала каби кенг муҳокама қилинмаганлиги равшан, ўртоқлар. Биз ҳатто съезд давомида ҳам уларнинг ҳаммасини жуда яхши ҳис этдик ва бир қанча ташвишли пайтларни бошдан кечирдик. Бу ерда кўп нарса ташвиш уйғотади. Бу масалаларни ҳар томонлама, комплекс тарзда, дадил ва айни вақтда бoодоблик, ҳурмат билан ҳал этиш зарур. Аммо бу нарса баъзи группаларнинг бу муаммоларни, миллатлараро масалаларни ахлоққа, қонунларга хилоф равишда, баъзан анархия йўлига ўтиб олиб, жиноий усуллар билан ҳал этиш, «тартибга солиш» учун қилаётган уринишларига муросасозлик билан қарамаслигимизни тақозо этади, ўртоқлар. Миллатлараро ишлардагина эмас, бутун турмушимизда ҳам бу усул мақбул эмас. Биз демократия, ошкоралик, ҳамжиҳатлик, ҳамкорлик, мулоқот орқали амалий йўлдан боришимиз керак.

СССР Олий Советининг Раиси сифатида сизларга, азиз халқ депутатлари бўлган ўртоқларга, мамлакатимизнинг барча гражданларига мурожаат этаман: келинглар, мана шу жуда муҳим масалаларни ҳал этиш чоғида донолик, масъулият, вазминлик кўрсатиб, олисни кўзлаб иш тутайлик. (Қарсаклар).

Ўз халқларимизнинг, ўз фарзандларимиз, набира ва абираларимизнинг келажаги тўғрисидаги ғамхўрликдан кўра бир дақиқалик ҳис-ҳаяжон учқунлари устун бўлиб чиқишига йўл қўймайлик. Инсоний муносабатларнинг мана шу муҳим ва ҳозир ўткир бўлиб турган соҳасида йиғилиб қолган муаммоларни ақл-идрок ва қонун заминида, такрор айтаманки, кенг мулоқот асосидагина ҳал қилайлик. Ақл-идрок далилларига, ҳуқуқ нормаларига қулоқ солмаганларга нисбатан эса қонунни қатъий ва кескин қўлланмоқ керак.

Депутатларнинг нутқларида марказ билан республика ўртасидаги муносабатларнинг федерациямиз учун принципиал масалалари ўртага қўйилди. Мунозара натижасида назаримда, икки позиция юзасидан иноқлик борлигини қайд этса бўлади. Биринчидан, кўп миллатли социалистик давлат бўлмиш Совет Социалистик Республикалари Иттифоқини мустаҳкамлаш ҳаётий заруратдир, шу давлат доирасида унда яшовчи барча халқларнинг эркин ривожланиши таъминланади. Иккинчи жиҳати шуки, Совет федерациясини амалий мазмун билан тўлдириш, иттифоқдош республикаларнинг суверенитетини, автономияларнинг кенг мустақиллигини, миллатидан қатъий назар инсоннинг тенг ҳуқуқларини амалий мазмун билан тўлдириш зарур. (Қарсаклар).

Мунозараларда ҳуқуқ-тартибот ва интизом масалалари ўткир қилиб қўйилди. Интизом ва ички интизом бўлмаса, юксак масъулият туйғуси бўлмаса, қайта қуриш, демократия бўлмайди. Ривожланган граждандик туйғуси ҳамма жойда ва ҳамма замонларда демократиянинг таянчларидан бири бўлиб келган, бу туйғу ўз ҳаракатларини назорат қилиш, ўзи ва жамият олдида ўз ҳаракатлари учун жавоб бериш маҳорати ва тайёрлигидан ажралмасдир.

Кейинги йилларда жамоатчилик мамлакатни ларзага келтирган бир неча кишининг ёстиғини қуритган не-не фожиаларнинг шоҳиди бўлди. Кимнингдир энг оддий пала-партишлиги, ўзининг бевосита вазифаларига жинояткорона менсимай қараши бу фожиаларга сабаб бўлди. Чернобилда ва «Адмирал Нахимов» воқеасида, Свердловск ва Арзамасда, Олмаота яқинида ва бошқа жойларда шундай бўлди. Жанубий Уралда поездлар билан боғлиқ бўлган фожиа ҳам шу сабабли содир бўлди. Ўртоқлар, энг даҳшатли мисолларнигина айтиб беряпман, биз кўникиб кетган яна қанчадан-қанча воқеалар бор. Ҳолбуки, ҳар бир фалокатда иқтисодий зарар билан бирга одамларнинг жони кетмоқда. Бизга қаттиқ ишлаб чиқариш технология интизоми керак, масъулиятсизликдан халос бўлишимиз лозим. Биз, жамиятда онгли интизомни ҳосил қилишимиз керак. Съезд ва унинг ҳамма органлари диққат-эътибори шу муҳим масалага доимо қаратилиши лозим, деб ҳисоблайман. Халқнинг кайфияти мана шундай. Мен ўртоқ Рижков билан Бошқирдистонга ва Челябинск областига сўнгги марта борганимда шуни ҳис этдим.

Жиноятчилик муаммоси демократиянинг ҳаётийлиги, интизом ва ички интизом билан чамбарчас боғланган. Жиноятчилик кучайиб бораётганлиги совет кишиларини ҳақли равишда ғазаблантирмоқда. Зотан, биз ҳаммамиз, айниқса жойлардаги ўртоқлар шу оғир дардга қарши курашда бутун куч-ғайратни ишга солишимиз керак. Айниқса жамиятимизнинг негизларига дағдаға қилаётган ташкилий жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш лозим. Ҳукумат, ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар бу масала юзасидан узил-кесил чора-тадбирларни кўришга мажбурдирлар. Съезднинг фикри, мана шу. (Қарсаклар).

Ўртоқлар! Биз ривожланишнинг боши берк кўчага кириб қолинадиган нусхаси такрорланишини истамасак, кўпгина муаммоларни ҳал этиш зарурлиги қайта қуриш истиқболларига ҳалал етказмаслиги керак, албатта. Ҳозирги шошилинч қарорлар келажакка ўтиладиган кўприк бўлиб, қайта қуришнинг олға бориши, бундан буёнги ўзгартишларнинг муваффақияти учун бир майдон бўлиб хизмат қилиши керак. Мен ўртоқ Шмелевнинг нутқини мароқ билан тингладим, бироқ биз эртага нима қилишимиз кераклиги уни қизиқтирмаслиги тўғрисидаги иборага қўшилмайман. Бу мавзуни осонгина бир чеккага суриб қўйгани яхши бўлмади, деб ўйлайман. Фақат яқин марраларни кўзлайдиган, ҳозирги кун билан келажакни бир бутун қилиб бирлаштирмайдиган сиёсат мукаммал бўлмайди.

Марксизм классикларининг ибораси билан айтганда, сиёсат — буюк мақсадларни назардан ҳеч қачон қочирмайдиган тактикадир. Бу — жиддий масала, ўртоқлар. Социализм фанга айланган пайтдан буён у билан фан каби муносабатда бўлишларини талаб қилади. Ленин шундай деган эди. Ўткир публицистик иборалар ва назмий мажозлар гарчи баъзан қизиқарли бўлса ҳам, бу ўринда ёрдам бера олмайди. Жиддий илмий таҳлил керак, партия ҳам социализм назарияси олдида пайдо бўлган янги муаммоларни ҳал этар экан, мана шундай таҳлил билан шуғулланмоқда.

Биз ўзимиз яшаб турган жамиятни, нимани қурдигу, нимани қайта қураётганимизни идрок қилар эканмиз, илмий изланишлар, мунозараларни тобора зўр суръат билан олиб боришимиз керак. Ниҳоят, қайта қуришнинг социал мақсадлари ва вазифалари нималардан иборат? Биз социализмни революцион тарзда янгилашнинг янги марраларини қандай тасаввур этамиз?

Биз одатга кўра узоқ вақт биз барпо этган жамият — эҳтимол тутилган ижтимоий тузумлар орасида энг яхшиси эканлигига асосланиб келдик. Бу хулоса бирданбир социалистик модель тўғрисидаги тасаввурдан — бир мамлакатда социализм қурилганлиги факти туфайли юзага келган тасаввурдан келиб чиқар эди. Бундай эмаслигини ҳозир биламиз. Социалистик ривожланиш йўллари хилма-хиллигини амалда ҳам кўрдик ва назарияда идрок этдик. Ўзбошимчалик ва бедодлик ҳақида гапирмаганда ҳам социалистик ғоянинг моҳиятидан чекиниш, уни догматизм билан, ҳаётий қобилиятга эга бўлмаган хаёлий схемалар билан сохталаштиришнинг ҳақиқий хавфини тушуниб олдик.

Аммо биз бошқа нарсани ҳам кўриб турибмиз. Социализм ғояси замиридаги битмас-туганмас бойликларни, инсонга хизмат қилишдан иборат инсонпарварлик ғоялари билан бирлашган амалий ечимларнинг хилма-хиллиги асосидагина аниқланиши мумкин бўлган бойликларни кўриб турибмиз. Мен социализмнинг имкониятлари чексизлигига ишонаман. Биз ҳозирги турмуш ўртага қўйган саволларга жавобларни тузумимиз доирасида, демократиялаш ва ошкоралик, барча мавжуд муаммоларни кенг муҳокама қилиш йўлида излашимиз керак, деб ўйлайман. (Қарсаклар).

Биз ўзимиз кўзлаётган жамият шаклларининг бутун бойлигини ҳали билмаймиз. Аммо бу шакллар практикадан, билимнинг ўтмиши, ҳозирги куни ва келажагидан, инсон маданиятининг барча бойликларини ўзлаштириб олиш асосида албатта юзага келишини биламиз. Марксизм ҳеч қачон дунёда рўй бераётган жараёнлардан четда турган эмас, у инсоният маданияти тараққиётининг бир чеккасида эмас, балки турмушнинг катта йўлида вужудга келган.

Янги жамият ҳар жиҳатдан ва ўзининг ҳамма кўринишларида инсонга хизмат қилишга мўлжалланганини ҳам биламиз. У омманинг ҳаваскорлиги билан таркиб топади ва ривожланаверади, омманинг ижоди туфайли юзага келади ва унга кенг уфқ очиб беради. Социализм замирида жуда катта кучлар яшириниб ётибди, биз демократия ва ошкоралик, ижтимоий муносабатларни инсонпарварлаштириш, умумбашарий қадриятларни, аҳлоқийлик ва адолатнинг оддий нормаларини, шахснинг социал ва ҳуқуқий ҳимояланишини эътироф этиш негизида шу кучларни рўёбга чиқаришимиз зарур.

Иқтисодий усулларга, ижтимоий мулкчилик шаклларининг хилма-хиллигига таянувчи самарали ва жўшқин экономика асосида, профессионализм, билимдонлик, ҳалол меҳнат, интизом ва ички интизом асосида шундай қилишимиз керак, албатта. Бинобарин, энг кенг маънодаги маданият асосида шундай қилишимиз лозим, ўртоқлар.

Моҳият эътибори билан бу жамиятнинг маънавияти муаммосидир. Съездда гарчи унчалик кўп бўлмаса ҳам бу ҳақда гапириб ўтилди. Социализм ўз табиатига кўра, нима иш билан шуғулланмасинлар, қайси социал группага мансуб бўлмасинлар маънавий бой, чинакам зиёли кишиларнинг жамияти бўлиши керак. Биз маънавий муаммоларга бениҳоя сезгир ва эътиборли бўлишимиз лозим, акс ҳолда жамиятни янгилашни уддалай олмаймиз, ўртоқлар. Зеро, қайта қуришнинг ҳал қилувчи кучи, ҳаракатлантирувчи асосий қаҳрамони — инсондир. (Қарсаклар).

Келажакнинг кўпгина нишоналари қайта қуриш чоғида шаклланмоқда. Жамиятнинг ҳақиқий ҳолатини демократик мунозара вазиятида билиб олиш, экономикадаги ва сиёсий соҳадаги янги ёндашувларни ишлаб чиқиш, амалда қайта қуришга асос солиш учун тўрт йил керак бўлди.

Қайта қуришнинг ҳозирги босқичи бизга бераётган натижаларга таяниб, бу ишни чуқурлаштириш лозим, деб ўйлайман. Назаримда бу — КПСС XXVIII съезди арафасида партия ишининг жуда муҳим йўналишидир. Шу маънода СССР халқ депутатларининг биринчи съезди қайта қуриш фойдасига яхши иш қилди, унинг социализмни революцион янгилашдаги катта хизмати ҳам мана шундан иборат. (Қарсаклар).

Депутат ўртоқлар! Энг аввало ислоҳот ўтказиш чоғида сусткашликка йўл қўйилганлиги учун ўз шанимга, сиёсий раҳбарият шанига айтилган танқидни қабул қиламан. Биз кўп жиҳатдан кечикиб қолавердик, бу эса ўзгартириш жараёнларига жиддий таъсир қилди. Агар Марказий Комитет ҳам партия съездининг, ҳам XIX партия конференциясининг йўл йўриқларини бажаришга кўпроқ талабчанлик қилганида камчиликлар ва хатолар камроқ юз берган бўлур эди, деб ўйлайман.

Бу тўла равишда СССР ҳукуматига ҳам тааллуқлидир. Ҳукуматнинг энг катта камчиликларидан бири — бошқаришнинг умри тугаган структурасини тугатишдаги сусткашлик, долзарб масалаларни (уларнинг кўплари сурункали тус олди) бизни кўп марта чув туширган эски усуллар билан ҳал қилинишдан иборат. Бир қанча муаммоларга ёндашувда тегишли принципиаллик, ички ҳаётнинг у ёки бу долзарб муаммоларига ўз вақтида эътибор бериш етишмади.

Ҳозир биз қайта қуриш анчагина узоқ муддат давом этадиган иш эканлигини яхшироқ англаб олдик. Қайта қуриш социализмни ривожлантиришда тарихий ўтиш давридир. Биз босқичлардан сакраб ўтишнинг, энг олижаноб сабаблар билан ҳам сабрсизлик билан боғлиқ ҳолда реалликдан ажралиб қолишига қарши эканлигимизни яна бир бор таъкидлаш зарур. Аммо биз «аста-секинчиликка», обломовча иш тутишга, қайта қуришни атайлаб ёки беихтиёр тўхтатишга қарши курашишимиз, курашганда ҳам қатъий курашишимиз лозим. Пировард натижада ҳар икки жиҳат — консерватизм ҳам сўллик ҳам бир-бирига қўшилиб кетади. Ана шу жиҳатлар сиёсий фаолиятга асос қилиб олинадиган бўлса натижа бир хил бўлади — қайта қуришга ўнглаб бўлмайдиган даражада зарба урилади.

Мен шиддатли, айни пайтда пухта ўйлаб кўрилган реалистик сиёсат тарафдориман. КПСС ана шундай сиёсатни тавсия этмоқда. У хато қилмасликни ҳам, мутлақ ҳақиқатни ҳам даъво қилмайди, аксинча бутун жамиятни, барча интеллектуал кучларни уни бойитишга таклиф қилади. Биз ҳар бир қадамимизни ўзини ўзи танқид руҳида таҳлил қилишимиз лозим.

Қайта қуриш танқиддан холи зона бўлмаган ва бўлмайди ҳам, шунинг учун ҳам у қайта қуришдир. Лекин қайта қуриш сабоқларини юз хотирсиз таҳлил этар эканмиз, бурганга аччиқ қилиб кўрпани куйдирма деган яхши матални унутмаслик керак. Келинглар, ўртоқлар реалист ҳамда ўз олдимизда ва халқимиз олдида ҳалол бўлайлик, агар Марказий Комитетнинг апрель Пленуми, партиянинг XXVII съезди, XIX конференция бўлмаганида съездимизнинг ўзи бўлармиди? (Қарсаклар). Съездда қарашлар, мулоҳазалар ва таклифлар нақадар хилма-хил бўлмасин, агар, албатта, холис позицияда туриладиган бўлса, буни кўрмаслик ва тушунмаслик мумкин эмас. Бу ерда [illegible] позицияларда туришлар кам бўлди.

Қайта қуришнинг аниқ-равшан натижаларидан бири шуки, биз кўп йил давом этган маъмуриятчилик — буйруқбозлик системасининг зулмидан сўнг нормал, ошкора сиёсий ҳаётга етиб келдик. Мен асосан нормал сиёсий ҳаётга келдик, деган бўлардим. Бу қийинчилик билан эришилган ютуқ. Ана шу ютуқни сақлаб қолмасак, қайта қуришни нобуд қилган, уни бўғиб қўйган бўлардик.

Ўртоқлар, сизларга бир нарса ҳақида гапирмоқчиман. Съездимизда чортанг бахслар бўлди. Яна бир-бирига қарама-қарши фикрлар айтилди. Бу қайта қуришнинг амалий асосларини мустаҳкамлайдиган табиий ҳодисадир. Аммо чамаси бошқа кўпгина депутатлар сингари мен ҳам барча танқидий мулоҳазаларга сўзсиз қўшила олмайман. Айниқса ҳақиқатан ҳам мавжуд бўлган, алоҳида олинган у ёки бу сабаб, ҳодиса ёки турмуш жиҳатлари мутлақлаштирилса, бунга қўшилмайман. Бундай ёндашув бизнинг қарашларимизни ўзгартириб юборишга қодирдир, бизнинг баҳоларимиз ва хулосаларимизга салбий таъсир ўтказиб, шу тариқа янги хатоларни келтириб чиқаради, деб ўйлайман.

Дастлабки кунларданоқ бу ерда аппарат шанига кескин, жуда қаттиқ гаплар айтилди. Бюрократизмни, штатларнинг кўпайтириб юборилганини, ношуд ва уқувсиз ходимларни ҳимоя қилмоқчи эмасман.

Шугина эмас, биз бюрократизмга қарши тегишлича қатъият билан курашмаяпмиз, қайта қуришнинг ўзи тақозо этаётган кадрлар масаласини секин ҳал этмоқдамиз, деб ўйлайман. (Қарсаклар). Лекин ишончим комилки, буйруқбозлик-маъмуриятчилик системасини синдиришни аппаратга қарши курашга қиёслаш мумкин эмас. Агар биз умуман аппаратга қарши қаратилган кампания билан чекланиб қоладиган бўлсак, бюрократизмни бартараф этиш бизга муваффақият келтирмайди. Биз, ўртоқлар, марказда ва жойларда бошқарувнинг малакали, билимдон, яхши созланган аппаратига эга бўлмасак ҳеч нарсага эриша олмаймиз. Умуман аппаратни танқид қилаётганлар ҳам ўзлари умуман янги аппаратга кириб олишга тайёрланмоқдалар. (Қарсаклар). Бунинг ҳайрон қоларли жойи йўқ деб ўйлайман. Келинглар, тўғрисини айта қолайлик, бизга янги аппарат керак. Мана бу фикрга мен қўшиламан. (Қарсаклар).

Ўртоқлар! Ҳаммани ҳаяжонга солаётган яна бир масалага тўхталиб ўтаман. Бу масала мени ҳам ҳаяжонга соляпти. Тарихий сабабларга, оғир тажрибага кўра биз ҳокимиятнинг бир раҳбар қўлида ҳаддан зиёд тўпланиб қолиши тўғрисидаги масалага айниқса эҳтиёткорлик билан қараймиз. Бундай гап шу ерда, съездда ҳам айтилди. Агар масала шу тарзда қўйилган экан, унга ўз муносабатимни очиқ-ойдин айтишим зарур, деб ўйлайман.

Очиқ-ойдин айтилмаган бўлса ҳам, гўё мен бутун ҳокимиятни ўз қўлимга олишга уринаётганим ҳақида қилинган шаъмаларни мен коммунист сифатида қатъий рад этаман. Бу менинг қарашларимга, дунё қарашимга, ҳатто характеримга ҳам ётдир. Апрель Пленумида шундай бўлсин, деб янги сиёсат томон кескин бурилиш қилмаганмиз. Партия ва халқ шундай бўлиши учун деб демократиялаш, ошкоралик, жамиятни, ижтимоий ҳаётни мусаффолаштириш [illegible] Бош секретарь, Олий Советнинг Раиси сифатида менда қайта қуриш, демократлаштириш ва ошкоралашдан бошқача сиёсат йўқ, бинобарин, [illegible] бир бор айтаманки, мен шу сиёсатга оғишмай амал қиламан, чунки шу сиёсат негизида биз жамиятни жипслаштириб олға томон ҳаракат қила оламиз. Буни мен ўз ҳаётим ва ўз ишимнинг мазмуни деб биламан. (Қарсаклар).

Ўртоқлар! Маркс билан Ленин революцион партия ўз фаолиятига танқидий муносабатда бўлиши шарт, деб ҳисоблар эдилар. Менимча, партиямиз ва жамиятимизда бу ҳаёт нормасига айланмоқда, дея оламан. Аммо шу муносабат билан ҳам мен коммунист сифатида партияга ҳужумларни қатъиян рад этаман. (Қарсаклар). Ҳамма нарса тўла равшан бўлиши учун такрорлайман. Масала шундай тарзда қўйилиши керак деб ҳисоблайман: партия халққа хизмат қилади. Бу энг муҳими. Партия сиёсат учун жавоб беради, бинобарин, партия халқ танқидидан ва баҳосидан ҳоли бўлолмайди. (Қарсаклар).

Аммо КПССга ҳужум тўғрисида гап бораётганда, бутунлай бошқа нарса. Партия тарихида турли саҳифалар, шу жумладан фожиали саҳифалар бўлган, албатта. Партиямиз йўл қўйилган хатолар тўғрисида ҳалоллик билан айтди. Партия бу хатолар учун масъулиятни ўз зиммасига олди. Қайта қуришнинг, жамиятни тубдан янгилашнинг ташаббускори бўлиб чиқди.

Ишончим комилки, 20 миллион нафар коммунист, Марказий Комитет давримизнинг қийин вазифаларини уддалай оладиган даражада, совет жамиятининг сиёсий авангарди ролини бундан буён ҳам бажарадиган ҳолатда эканлигини қайта қуриш билан исботлай олади. (Қарсаклар).

Ҳа, умуман жамият каби партия ҳам ўзини қайта қуриши лозим. Марказий Комитетнинг Бош секретари сифатида депутатларга шуни айтмоқчиманки, Сиёсий бюро XXVII съезднинг, XIX партия конференциясининг жамиятни қайта қуриш йўлини қатъий ўтказиш ниятидадир. КПССнинг XXVIII съездига тайёргарлик чоғида ҳам жуда катта ишларни қилишга тўғри келади, деб ўйлайман. Лекин шуниси ҳам тўғрики, партия баъзан жамиятда амалга оширилаётган айрим жараёнлардан орқада қолмоқда. Агар партия жамиятнинг сиёсий авангарди бўлишни, бу вазифани бундан буён ҳам бажаришни истаса (жамият эса ана шу авангард кучга, программа мақсадларни белгилаб берувчи кучга муҳтождир), у ҳолда партия жамиятга нисбатан ўзини тезроқ қайта қуриб олиши керак. (Гулдурос қарсаклар).

Ўртоқлар! Бу ерда Марказий Комитет ва Сиёсий бюрога оид ташвишли гаплар айтилди. Сизларга шуни айтмоқчиманки, Марказий Комитет мен Сиёсий бюронинг позициясини таърифлаб айтган ўша позицияда турибди. Сизларни ишонтириб айтаманки, бу ерда ҳеч қандай тўнтариш ёки шунга ўхшаш бирор хавф йўқ. Мен буни қатъий айтаман. (Қарсаклар). Айниқса шу ерда, ҳокимиятнинг олий органида ҳар қандай миш-мишларга хотима берайлик. Кўпинча атайлаб тўқиб чиқарилаётган ҳар хил сафсаталарга асосланмайлик. (Гулдурос қарсаклар).

Ўртоқлар, олдимизда кўламлари ва янгилиги жиҳатдан мислсиз муҳим вазифа — янгиланиб бораётган Совет ҳокимияти куч-ғайратларини ва янгиланган партиянинг сиёсий ишини социалистик ижтимоий тузум замиридаги улкан потенциал тўла рўёбга чиқиши учун уйғонади. [illegible]

Ҳа, биз мураккаб вазиятда турибмиз, лекин қоронғилик ва зулматда эмасмиз. Мен буни очиқ айтмоқчиман. Ҳатто шу залда ўтирганларнинг баъзи бировлари [illegible] зулматда эмасмиз. Бизнинг аниқ-равшан сиёсатимиз бор. Партия сиёсатини ишлаб чиқиш ва уни жамиятга тавсия этиб, социализмни янгилашдек тарихий вазифасини бажара олади. Ишончим комилки, халқ ҳокимияти принциплари асосида қайта тикланаётган Советлар системаси қайта қуриш вазифаларини амалга оширишга ўзининг ҳал қилувчи ҳиссасини қўшади.

Кўпгина ўртоқлар эътибор берган бўлсалар керак, съездда ташқи сиёсат тўғрисида кам гапирилди. Қайта қуришнинг ҳозирги босқичида ҳақиқатан ҳам биз катта натижаларга эришдик, бу натижаларни халқимиз ҳам, бутун дунё жамоатчилиги ҳам қутламоқда, деган фикрлар айтилди. Булар фақат Совет Иттифоқи образинигина эмас, жаҳондаги вазиятни ҳам кўп жиҳатдан ўзгартириб юборган натижалардир. Ҳақиқатан ҳам ана шундай.

Ташқи сиёсат соҳасида қилинган ишлар — булар тушунчалар, концепциялар ва ҳатто доктриналарни алмаштиришнинг натижаси эмас. Бизга қолдирилган меросдан жуда эски, зарарли, яроқсиз нарсалар улоқтириб ташланди, аммо бошқа халқларга ҳам, шунингдек бизга ҳам ҳеч ким дунё ишларидаги ижобий ўзгаришларни совға қилмайди. Йўқ, ўртоқлар, янги янада маданиятли дунё сари йўлдаги ҳар бир қадамни қийинчилик билан, ташқи кўринишидан унчалик сезилмайдиган кураш билан қўйишга тўғри келмоқда.

Яна бир нарсани таъкидлаб ўтмоқчиман. Халқаро ишларда ижобий силжишлар муқаррар тус олиши учун фактларни ва фақат фактларни ҳисобга оладиган шериклар билан гаплашаётганлигимизни ҳамиша ёдда тутишимиз керак. Биз билан бирга яхшиликча яшаш кераклигига, шунингдек биз ҳам барча яқин ва узоқ қўшнилар билан яшашни истаётганлигимизга уларни ишонтира оладиган, умид қиламанки, узоқ муддатга ишонтира оладиган фактларни биз ҳам мунтазам кўрсатиб боришимиз лозим. (Қарсаклар).

Хуллас, ўртоқлар, халқ депутатларига хос босиқлик билан давлат манфаатларини кўзлаб баҳо берадиган бўлсак, биз қийин, аммо ҳар ҳолда аниқ-равшан йўл олдида турибмиз.

Ўртоқлар, ҳокимият — Советларга дейиш — демократик ташкилотларни, халқ ҳокимиятининг ҳар қандай шароитда ва ҳар қандай вазиятда ишлай оладиган пухта, самарали системасини барпо этиш демакдир.

Ерни деҳқонларга қайтармай туриб, бутун ҳокимият Советлар қўлида бўлишига эришиб бўлмайди.

Ҳар биримиз ўзимизни яхлит жамият ва табиатнинг, соғлиқни сақлаш ва маорифнинг, фаровонлик ва равнақнинг бир қисми эканлигимизни ҳис этмасак, ҳокимият Советлар қўлида бўлолмайди.

Халқ ҳокимияти ҳокимиятнинг бошқа ҳар қандай шаклидан юксакроқ самарадор эканлигини кўрсатмаса, қарор топмайди.

Сиёсатда кўп нарсани ўзлаштиришимиз ва кўп нарсага кўникишимиз лозимлиги ана шундан келиб чиқади.

Ўтган съезд бизни кўп нарсага ўргатди. Шубҳасиз, ҳаммамиз ундан зарур хулосалар чиқариб оламиз, тағин ҳам заковатли бўлиб тарқаламиз. Шуниси ҳам шубҳасизки, навбатдаги съездга пухтароқ тайёргарлик билан келамиз.

Хуллас, ҳаммамиз совет халқ ҳокимияти мактабини биргаликда ўташимиз керак бўлади. Буни уни ўзлаштиришимиз [illegible] Ишончим комил.

Ҳар бир депутатнинг куч-ғайратларини, ишларини бирлаштириб, халқимиз, умуман Ватанимиз зиммамизга юклаган вазифаларни адо эта оламиз, деб ишонч билдиришга рухсат этгайсиз. (Давомли қарсаклар).

«Хизмат бурчини бажараётганда...»

Фарғона областидаги воқеаларга доир

Бугун бизнинг бутун диққат-эътиборимиз Фарғона областидаги воқеаларга қаратилган. У ердан ташвишли хабарлар олиняпти. Дарғазаб, бебош омма йўлида биринчи бўлиб, ўз бурчини бажараётган ички ишлар органларининг ходимлари туришибди. Уларнинг кўпчилиги яраланди. Ҳалок бўлганлар ҳам бор.

Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ички ишлар бошқармасининг ходими Тошқул Сувонқулов етказилган жароҳатлардан вафот этди. Биз ички ишлар бошқармасига қўнғироқ қилдик. Милиция подполковниги Э. Парсегов қуйидагиларни ҳикоя қилиб берди:

— 4 июнь куни соат 12 га яқин безориларнинг кўпсонли гуруҳлари Тошлоқ район милиция бўлимига тўплана бошлади. Уларнинг нияти маълум эди: қўлга қурол киритишмоқчи. Спиртли ичимликлар ва наркотиклар билан боши айланган, ақлдан озган, таёқлар, металл парчалари, милтиқ билан қуролланган юзлаб ҳужумчилар район ички ишлар бўлимини қуршаб, милиционерлар сафига ёпирилишди. Оломон ичидан ўқ овозлари эшитила бошлади.

Милиционерлар, уларнинг орасида яқиндагина тревога бўйича етиб келган Тошкент шаҳар Совети ижроия комитети ички ишлар бошқармасининг патруль-соқчилик хизмати ходимлари ҳам бор эди, резина таёқлар билан ҳужумни қайтариб, ёғилаётган тошлардан қалқон билан ўзларини тўсишарди. Аммо бу милтиқдан ҳимоя қила олмасди. Тошқул Сувонқулов биринчи сафларда туриб оломон зарбасини ўзига қабул қилди. Милтиқ овози янграб, Тошқул биқинини ушлаб қолганида, ҳеч ким унга ёрдамга етиб келолмади. Ҳужум катта қийинчиликлар билан қайтарилгандан кейингина ярадорни район касалхонасига олиб боришди. Ўқ ярасига пичоқ жароҳатлари ҳам қўшилган эди: қонсираган оломон ярадорни яна пичоқлабди.

Операция муваффақиятли чиқмади. Аммо шифокорлар милиционернинг ҳаётини сақлаб қолишга ҳаракат қилишмади, деб бўлмайди. Улар зўр бериб ишлашди, аммо операция учун зарур шароит йўқ эди. Экстремистлар янги қурбонларни излаб, касалхонага ҳам бостириб киришарди. Уларни ҳеч нарса билан тўхтатиб бўлмасди.

Тошқулни осойишта ерга етказиш учун кўп вақт кетди. Аммо қимматли вақт бой берилган эди... Ҳамза район ички ишлар бўлимининг ходимлари Нурота район комсомол комитетининг йўлланмаси билан 1981 йилда хизматга келган Тошқулни яхши эслашади. У барча топшириқларни ҳалол ва сидқидилдан бажарар, ўзини ҳамиша энг оғир ишларга йўллашларини сўрар эди. Шунинг учун бўлса керак у патруль-соқчилик хизматига ўтиш ҳақидаги таклифга ҳам бажонидил рози бўлди. У янги ерда хизмат қилиш оғир эканлигини тушунарди. Шунга қарамай, рози бўлди...

— Биз уни жуда ҳурмат қилардик, — дейди командири В. Файзиев. — Бизнинг ишимизда эса ҳурмат қозониш осон эмас. Тошқул ташаббускорлиги, довюраклиги билан ажралиб турарди, ҳамма ишни ўзи бажаргиси келарди. Камтарин, вазмин эди. Кўпчилик унинг принципиаллигини ҳам эслайди: ҳақиқатни одамнинг юзига айтарди. Тартибсизликлар, ҳуқуқ бузилишлари ёнидан ҳеч қачон бепарво ўтиб кетолмасди, ҳеч нарсага қарамай, одамларга ёрдам беришга ҳаракат қиларди. Ўз ташвишларини эса иккинчи ўринга қўярди. Ваҳоланки, ҳаёт кечириш унга осон эмасди: хотини ва фарзандлари билан доим хусусий квартираларда яшарди. Бундан ҳамма хабардор эди, аммо бизнинг тавсияномаларимизга ҳеч қандай жавоб бўлгани йўқ.

—Чиройли йигит эди, — дейди Тошқулнинг тоғаси Салоҳиддин Тўхтаев. — Новча, келишган эди. Яна қанча яшаши мумкин эди... Мен охиригача унинг ёнида бўлдим. Ярадорларга ёрдам беришга тўсқинлик қилувчи газандаларни тушунолмайман. Қува район касалхонасида ҳам менга: «Уни тезроқ олиб кетинг. Акс ҳолда ёмон бўлади...» дейишди. Оиласи бошига кулфат тушди.

...Тошқул яна кўп яшаши мумкин эди. У ва Шириной Самандарнинг мактабдаги дастлабки муваффақиятлари билан қувониши, кичкинтойлар

—Садриддин, Жаҳонгир, Дилмурод қандай катта бўлишаётганини кўриб яйраши мумкин эди. Тошқул улар билан фахрланарди. Тўрт фарзанд энди отасини бошқа кўрмайди. Аммо келишган, довюрак, жасур, ҳамиша одамларга ёрдам беришга тайёр оталарини эслаб қолишади. Улар ҳам катта бўлганларида ўз бурчларини оталари каби бажарадиган бўлишсин.

Оилага кулфат кириб келди... Катта мусибат... Милиционер Тошқул Сувонқуловнинг жасорати ҳамиша қалбимизда яшаши учун, боқувчисиз, отасиз қолган оилага ёрдам бериш учун ҳамма нарсаий қилиш керак. Бу эса сиз билан бизнинг бурчимиз, ҳурматли тошкентликлар.

Аминманки, ғазабдан кўзи кўр бўлган безорилар Фарғона областида узоқ вақт ёвузлик қилишолмайди. Уларни безорилар деб атаб ҳам бўлмайди. Аниқроғи улар босқинчилик, ўғрилик, қотиллик қилаётган бандитлардир. Аммо эртами-кечми, уларга жавоб беришга тўғри келади. Қарияларни, аёлларни, болаларни ўлдирган, уйларга ўт қўйган, месхитин туркларининг ва ўзбекларнинг хонадонларидаги машаққатли меҳнат билан топилган бойликларни ўғирлаганлар жазоланмагунча тинчланиб бўлмайди. Ўзининг бутун шафқатсизлигини милицияга қарши қўйган шахслар ҳам жазоланиши лозим. Ўша Тошлоқ район ички ишлар бўлими яқинидаги олишувда Тошқулнинг ҳамкасби Жуман Қувондиқовнинг қўлини ҳам милтиқ ўқи тешиб ўтди. Ўнлаб ҳарбий хизматчилар, милиционерлар турли даражадаги тан жароҳатлари олишди. Уларнинг кўпчилиги сафда, жанговар постда қолди.

Фарғона областида бўлган, у ерда тартиб ўрнатишни давом эттираётган ҳамманинг фикри бир: бу олдиндан пухта ўйланган, режалаштирилган ҳаракатдир, унинг ортида оломонни янгидан-янги тартибсизликлар ва жиноятларга йўналтираётган шахслар турибди. Улар учун неча киши ҳалок бўлгани, қайси миллатга мансублигининг аҳамияти йўқ: ўз мақсадларини кўзлашмоқда. Улар фош этилмай туриб, суд олдида жавоб бермагунларига қадар осойишталикни қайта тиклаш осон бўлмайди.

С. АЛЕКСЕЕВ.

Ёдномалар

Жулқунбойнинг боғи

Боғимиз текислик ерда эмас; терак бўйи чуқурликдан оқувчи Чақар ариғи ва Бўз сувларнинг қўшилиш ерида, жар-жилғалар бўйида жойлашган; шунинг учун манзараси гўзал, томоша қилса баҳридил очиладиган, ҳордиқ чиқарадиган жойдир.

Ҳабибулла ҚОДИРИЙ.

ЯХШИЛАР яшаган жойнинг тупроғи ҳам азиз бўлади. Машҳур «Ўтган кунлар» романининг муаллифи Абдулла Қодирий ҳаёти кечган Каттабоғдаги Эшонгузар ва Самарқанд дарвозанинг Термиз томонидаги Жулқунбой боғи табаррук маскан, тарихдан ёдгор бир жаннату гулшан деб эъзозланади. Жулқунбой боғини юзлаб атоқли кишилар, минглаб мухлису ихлосмандлари зиёрат қилишган, бу боғ тиллардан тилларга ўтиб достон бўлган, бир пайтлар бу сўлим боғ харобага айланиб, бегуноҳ ёзувчи ҳақ йўлида оқлангандан кейин фарзандлари қўли билан яна гулистонга айланган.

Машҳур ёзувчимизнинг тўнғич ўғиллари Ҳабибулла ака Қодирий билан кўришганимизда, салом-аликдан сўнг жилмайиб ҳол-аҳвол сўрардилар:

— Хўш, ариқдош, сиҳат қандай, иш-юмушлар билан чарчамаяпсизми?

Ҳабибулла ака феъл-атворидаги ўзбекларга хос соддалик, самимийлик, мулойим ва оддий сўзлашувчанлик мени мафтун этарди. Ҳабибулла ака билан «ариқдош — бир ариқдан бирга сув ичган» маҳалладош эдик. Мен бу гапни шунчаки яқин бўлганим учун эмас, Жулқунбой боғини болалигимда кўрганим, бир воқеа эсимга тушгани туфайли айтаяпман.

Урушнинг оғир йиллари эди. Эшонгузарда яшардик. Самарқанд дарвозасининг Термиз кўчасида ойимнинг опалари яшашарди.

— Юр, ўғлим, холангникига бориб келамиз, мева-чева еб келасан...

Ойижоним билан суюниб йўлга чиқдик. Термиз кўчасидан ўтиб бора туриб, жарлик бўйидаги баланд оқ бинога кўзим тушди.

— Ойижон, анови қанақа уй, жуда чиройли-а, вой, отлар ҳам юрибди...

Ойим у томонга қараб, хафа бўлгандек қовоқ уйдилар-да, секин гапирдилар:

— Оқ шийпон Жулқунбой деган ёзувчининг боғи эди, меҳнаткаш, ҳалол одам эди... «Ўтган кунлар» деган китоб ёзгани учун қамашган. Ер ютгурлар, ўзини қамашгани қамашган, гулдек боғини отхона қилиб қўйишибди, бола-чақасининг нима гуноҳи бор экан.

Ҳабибулла ака «боғимиз текислик ерда эмас» деганларидек, Абдулла Қодирийнинг ҳаёт йўли ҳам, ўз қўли билан яратган боғининг тақдири ҳам «текис бўлмади». Чақар ариқ сувининг бўйидаги жар-жилға, паст-баланд, ўнқир-ўпқон, ташландиқ-чакалакзор жойда ёзувчи ҳалол пешона тери тўкиб боғу эрам яратди. «Ўтган кунлар», «Меҳробдан чаён»дек ўлмас романларини севимли халқига ёдгор қилиб қолдирди. Абдулла Қодирий машҳур асарларини қанчалик меҳр билан ёзган бўлса, машҳур боғини ҳам шунчалар меҳнат машаққати билан бунёд этган эди.

Марҳум Ҳабибулла Қодирий хотираларидан:

«Апрель ойидан кунлар илиб, шаҳар ҳовлимиз гўё торлик қила бошлагандай бўларди. Қиши билан зиқланиб чиққан кўнгил аллақандай қитиқланиб, кенгликка, далага томон ошиқа бошларди. Бир неча ойлаб қунт билан ўтирган дадам ҳам ёзишни сусайтириб, аста боғ ишлари ҳаракатига тушар, кетмон дастасига қора қумғонни илиб елкага қўярди-да, рўмолга нон, қанд, қуруқ чой, пиёла тугиб, сигир етаклаб кун сайин боққа қатнай бошлар эдилар. Мен у кишига ҳамроҳ бўлардим».

Боғда эрта баҳордан иш қайнарди. Тол поялар кесиш, буташ, сихлаш, чириганлари ўрнига ишкомга янги поя қўйиш, токларни очиш, ариқ тозалаш, суваш, экинларга жой тайёрлаш, ҳамма-ҳаммасини Абдулла Қодирий боғбон бўлиб фарзандлари билан бирга бажарар эди. Далага хос тор-эгри кўчалар, боғ-ҳовлилар булбул, тўти, какку, майна, чумчуқ ва бошқа қушларнинг навосига тўлиб кетарди. Жаннатмакон ана шу боғга Қодирий 20-йилларнинг охирларида икки қаватли уй, унинг ёнига бир қаватли уйлар қурган. Асосий уйнинг биринчи қавати жой қиялик ва нотекис бўлгани учун ҳовли сатҳидан анча пастроққа жойлашган, иккинчи қаватга юқори ҳовлидан беш-олти зина билан чиқилган, уйнинг орқа томонидаги пастқамликда эса ям-яшил боғ гул-гул яшнаб, мунгли тарихдан ҳикоя айтаётганга ўхшайди.

Куни-кеча, баҳор ойи охирида Жулқунбой боғида бир неча ҳамкасб дўстларим билан ёзувчининг ўғли Маъсуд Қодирий ва набираси Шеркон Қодирий ҳамкорлигида сайр қиларканмиз, шу уй ҳақида Ҳабибулла Қодирийнинг бир суҳбатда айтган гапларини эслатдим.

Ҳабибулла Қодирий хотираларидан:

«Дадам, ўзбек совет ёзувчиси Абдулла Қодирий мана шу ҳовлидан 1937 йилда олиб кетилган. 1938 йилда эса.... буёғи ҳаммага маълум».

Ёзувчи ўз меҳнат ҳалоли билан қурган бу икки қаватли уй етмиш йилга яқин вақтдан бери давр шиддатига, йиллар суронига бардош бериб, ўтган кунларга гувоҳ бўлиб турибди.

Ҳабибулла Қодирийнинг ўғли Шеркон Қодирий сўзидан:

«Дадам Ҳабибулла Қодирий 1937 йилнинг 31 декабрида бобомни эшиклари ёпиқ турган мана шу уйдан олиб кетилганларини кўп марта, мунг билан айтиб берган эдилар... Ажаб бир синоат бўлди. Дадам оғир бетоб бўлдилар, жонлари узиладиган куни мени ҳузурларига чақириб: «Бобонг Абдулла Қодирийнинг танланган асарлари чиқмагани, шийпон-боғлари музей бўлмагани дилимда армон бўлиб кетадиганга ўхшайди», дедилар... Мен «ҳали кўп яшайсиз, ҳаммасини кўрасиз, адажон», деб тасалли бердим. Истеҳзо билан кулимсираб қўйдилар, кейин қисқа-қисқа нафас олиб: «Бобонг Қодирийни 37-йил 31 декабрда қамоққа олиб кетишган, 1 январдан етим қолган эдик, мени эса шу кеча дард олиб кетади шекилли, бахтимга ҳамманг оёққа туриб олгансизлар», дедилар ва болишга ҳорғин бош қўйдилар. Синоат шу бўлдики, дадамлар ўз оталаридан янги йилга ўтар кечаси тирик етим қолганларидек, биз ҳам 1989 йил 1 январга ўтар кечаси дадамлардан айрилиб қолдик».

Жулқунбой боғи ўша куни Абдулла Қодирийнинг ҳам шифокор, ҳам ёзувчи ўғлидан жудо бўлиб, яна мотамсаро бўлиб қолди.

Уй-ҳовлининг ўнг томонидаги боғ-ҳовли ҳам пастқам-нотекис бўлса-да, бу ернинг салобати ўзгача кўринади. Боғ юқорисида пишиқ ғиштдан қурилган, икки қаватли, ўнта ғиштин устунли оқ шийпон ярқлаб кўзга ташланади. Унинг томи қубба шаклда чорқирра қилиб, оқ тунука қопланган. Устунларнинг ҳаммаси ганждай бир хилда ўйма нақшланган.

Ҳабибулла Қодирий хотираларидан:

«...Ичин-ташин икки қаватли оқ тунукаванли бинолар (бу бинолар усталар қўли билан қурилган бўлса ҳам), донхона, ошхона, ўтинхона, молхона каби ёрдамчи уйларни биз болалар ёрдамида дадамнинг ўзлари қурган (у киши ғишт териш, сувоқ қилиш, бино ёпиш ишларини ҳам яхши билар эдилар), ҳатто мўрчагача қуриб битказилиб, боғимиз гўзаллашган эди. Айниқса пастки боғимиз ўртасида қурилган шийпонимиз бу гўзалликка манба каби эди».

Таъриф этишларича, шийпоннинг олди қисмида ярим таноб ер бўлиб, унда турфа гуллар очилиб ётар, гулзор ўртасига ўрнатилган катта керосин фонарь кечаси ёнганда нурлари таралиб, гулшан гулларини жилолантирган. Шийпонда «қирқ улфат» ўтирадиган жой бўлган. Бу табаррук кошонада улуғ рус ёзувчиси Алексей Толстой (рафиқаси билан), Садриддин Айний, Сўфизода, Ойбек, Мулла Тўйчи Ҳофиз, Юнус Ражабий, Юсуфжон қизиқ, ўнлаб ёзувчилар, санъаткорлар, адабиёт муҳиблари ташриф буюришган, донолар суҳбати, ҳаёт ва оила гўзаллиги шу масканда жўш урган. Лекин...

Маъсуд Қодирий сўзидан:

«Шийпонни дадамлар шаҳарнинг энг зўр усталарига буюртма бериб қурдирган эдилар. «Абдулла, бу шийпон шаклини ким топган?» деб сўрашса, дадам: «Бунинг андозасини Ленинградда кўриб келганман», дер эканлар. Эс-эс биламан, шийпонимиз атрофи гулзор, яшнаб турарди, дадамнинг кўп дўстлари келишарди. Шийпоннинг биринчи қавати қишда ҳам иссиқ бўлиб, у ерда гуллар баҳоргача очилиб ётарди. Дадам қамалганларидан кейин бутун оиламиз азоб чекди. Боғу-шийпон аллақандай бир ташкилотнинг базасига айлантирилиб, дарахтлари кесилди, ҳаммаёққа шағал ёткизилди, шийпон отхонага айлантирилди... Йўқ, вақтлар ўтиб, ҳақиқат қарор топиб, дадамиз оқлангач, боғ-шийпонимиз қайтариб берилди. Ерни шағалдан тозалаш, боғни асл ҳолига келтириш осон бўлмади».

Жулқунбой боғида яна турфа мевали дарахтлар, токлар, атиргулу райҳонлар барқ уриб яшнаб турибди. Катта ўғил Ҳабибулла ака «Абдулла Қодирийнинг уй-музейи очилса кўрк бўлсин» деган яхши ниятда бир пайтлар шийпон рўпарасига эски услубда янги уй қурган эдилар. Афсуски, марҳум Ҳабибулла Қодирий улуғ ёзувчи отасининг маскани уй-музей бўлганини кўролмай ҳаётдан кўз юмди. Жафокаш бу ўғил ота хотирасини абадийлаштириш, унинг ҳаёти ва ижоди ҳақида кенг маълумотлар қолдириш учун шифокорлик касбини давом эттириш билан бирга, «Отам ҳақида» хотиралар китобини мукаммал ҳолда бир неча бор нашр эттирди, асарларини тўплади, боғ-ҳовлини кўз қорачиғидек асраб, уни уй-музейга тайёрлади. Ҳаётининг сўнггигача уй-музейни ташкил этиш ҳақида турли ташкилотларга ва мутасаддиларга мурожаат қилди, улардан ваъда олди-ю, амалий вафо кўрмади. Улуғ ёзувчининг боғ-ҳовлисини уй-музейга айлантириш ҳақида «Ўзбекистон адабиёти ва санъати», «Тошкент оқшоми» ва бошқа матбуотларда истак, талаб ва тавсиялар чиқди, лекин ҳеч қандай тадбир кўрилмади.

Тарих фанлари кандидати, этнограф Билол Аминов сўзидан:

«Машҳур «Ўтган кунлар» романи муаллифининг боғ-ҳовлиси шу пайтгача уй-музейга айлантирилмаганлиги кишини ҳайратга солади. Бундай қараганда Абдулла Қодирий ўлмас асарлари билан ўзига бадиий ҳайкал яратиб кетганидек, уй-музейи учун ҳам икки қаватли ажойиб уй, кошона шийпон ҳам қуриб қўйган экан. Ёзувчи боғ-ҳовлисини уй-музейга айлантириш маданиятимиз хазинасига бебаҳо дурдона бўлиб қўшилади».

Афсус-надомат билан айтамизки, ажойиб кошона бўлган Абдулла Қодирий шийпони йиллар ўтиши билан (узоқ вақт ремонт қилинмагани учун) салобатини йўқотиб боряпти. Унинг ёнгинасидан ўтказилган ариқ суви, орқа томонга солинган иморат бу тарихий ёдгорликка путур етказаяпти. Тезда уни асраб қолиш чораси кўрилмаса, кейин аттанг деб қолиш ҳеч гап эмас, унда жуда кеч бўлади.

Шеркон Қодирий сўзидан:

«Бундан ўн йил илгари тошкентлик моҳир уста Носир ота Ғофуров «Ўтган кунлар» китоби ҳурматига ҳеч қандай ҳақ олмасдан уй-музейга дарвоза қуриб бермоқчи бўлдилар. Ўшанда дадам, уйимизни давлатимиз ўзи музей қилмоқчи, деб у кишига тасалли берган эдилар. Орадан йиллар ўтди-ю, уйимиз музей бўлмади. Дадам ҳам армон билан вафот этдилар. Носир ота «Дунёда ҳамма ғанимат, шу ниятимни амалга оширай» деб нақшин ғиштли дарвозани қурдилар, бобом қўли теккан ёғоч икки табақа ўртасига бир бўлак қўшиб, дарвозани ҳам ўрнатиб кетдилар. Бу ҳақда республика телевидениесида ҳам кўрсатув берилди. Қувончлиси шу бўлдики, яқинда Абдулла Қодирий таваллудининг 95 йиллиги муносабати билан Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳайъати томонидан юбилей комиссияси тузилди. Комиссия аъзоларининг ниятлари катта. Булар Абдулла Қодирий уй-музейини яратиш, ёзувчининг номини абадийлаштириш, тўла асарлар тўпламини чиқариш, «Самарқанд дарвоза» микрорайони бўйича амалга ошириладиган ишлардир. Бу ишлар амалга оширилса ҳаммамизнинг фахримиз бўлиб қолади».

Машҳур алломаларнинг таваллуд тўйи — халқ тўйи ва байрамига айланади. Абдулла Қодирий халқимиз адабиёти, маданияти ва маорифига улкан ҳисса қўшган, жаннатмакон боғ яратган, яхши фарзандлар ўстирган, миллионлаб китобхонларнинг қалбида яхшилик ва олижаноблик фазилатларини уйғотган буюк адиб эди. Унинг номи билан боғ-ҳовлисини музейга айлантириш, Самарқанд дарвозадаги замонавий чойхонадан ёзувчи боғигача бўлган жойлардаги тарихий кўча, уй ва боғ-ҳовлиларни аслича сақлаб қолиб, ободонлаштириш айни муддао бўлур эди. Шу билан бирга янгидан қуриладиган биноларда миллий руҳни сақлаш, қадимий ва замонавий меъморчилик анъаналарини уйғунлаштириш керак. Тошкентнинг Бош планини лойиҳалаш илмий-тадқиқот институти директори Л. Адамов, институтнинг илмий-тадқиқот ишлари бўйича директор ўринбосари Д. Латипов, «Самарқанд дарвоза» микрорайони бўйича Бош архитектори Ю. Мирошниченко, Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ҳайъати котиби Т. Малик, ёзувчи ва шоирлардан П. Қодиров, Шукрулло, И. Раҳим, М. Аъзам, Ж. Абдуллахонов, ёзувчининг набираси Ш. Қодирий ва бошқалар куни-кеча боғ-музейни ташкил этиш лойиҳалари билан танишиб, кенг ва амалий равишда фикр-мулоҳазалар айтдилар, тадбир-чоралар белгиладилар. Биз ҳам «Самарқанд дарвоза» микрорайонида «Абдулла Қодирий массиви» деб аталган маскан бўлишини таклиф этамиз. Мана шу хайрли ишларнинг амалга ошишида Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги ва Тошкент шаҳар ижроия комитети актив фаолият кўрсатадилар деб умид қиламиз.

Тўлқин РАСУЛЕВ.

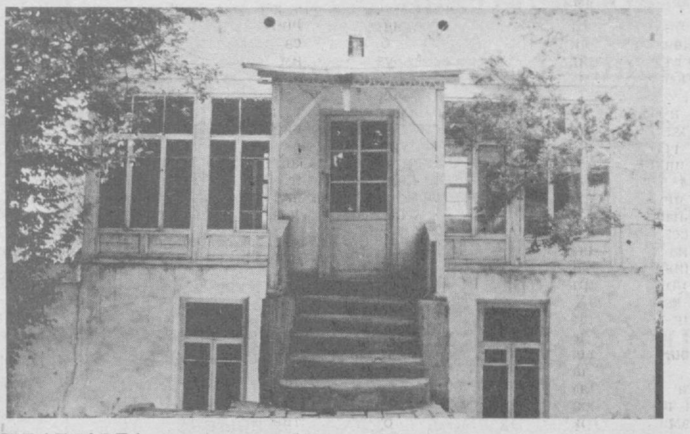

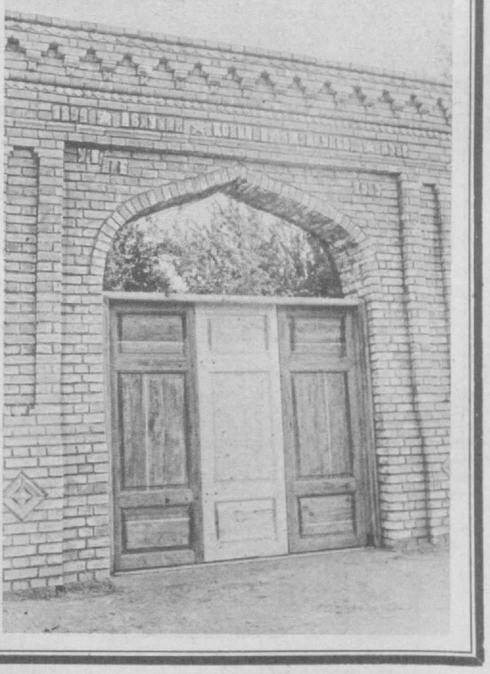

СУРАТЛАРДА: (юқорида) Абдулла Қодирий 1930 йилда қурдирган ўн устунли оқ шийпон.

⊙ Ёзувчи Қодирийнинг фарзандлари: қизлари Адиба, Аниса ва кенжа ўғли Маъсуд (1989 йил).

⊙ Абдулла Қодирий 1930 йилда ўзи қурган мана шу уйдан 1937 йил 31 декабрда олиб кетилган.

⊙ Моҳир уста Носир Ғуломов Абдулла Қодирий уй-музейи учун шарқона усулда қурган дарвоза (1989 йил). Дарвоза эшикларидаги икки табақани ёзувчи ўзи қўли билан ясаган, ўртадаги бир бўлакни уста қўшган.

Рустам Шарипов фотолари.

Жонажон Ватан бўйлаб

Усталар шаҳри

Шеки — Озарбайжоннинг кўҳна шаҳарларидан бири. У халқ миллий санъатининг ажойиб намуналарини бизнинг давримизгача етказган ҳунарманд усталари билан машҳур. Йирик ҳунармандчилик ва савдо маркази ҳисобланган шаҳарда кулолчилик, темирчилик, қандолатчилик, шойига кашта тикиш айниқса гуллаб-яшнаган. Айтмоқчи, шойига кашта тикиш шу қадар машаққатли санъатки, қадим замонларда бу иш билан фақат эркаклар шуғулланишган. Шекиликлар айниқса ёғоч ўймакорлиги билан шуҳрат қозонишган. Улар нақшин эшик ва дераза ромларини битта ҳам мих ёки елим ишлатмай тайёрлашади. Ушбу ҳунарнинг сирлари авлоддан авлодга ўтиб келган, такомиллашган. Ҳозир ҳам шаҳарда қатор усталар меҳнат қилади. Улар ясаган буюмлар мамлакатимиздаги ва чет эллардаги музейларда намойиш этилмоқда. Мис ва сопол идишларсиз, келин сепининг таркибий қисми бўлмиш катта нақшин сандиқсиз, рўзғорда асқотувчи бошқа турли-туман буюмларсиз шекиликлар хонадонини тасаввур этиб бўлмайди. Бугунги кунда кооператив ҳаракати кенг ривожланаётганлиги туфайли, аҳоли уларни эркин харид қилиш имконига эга бўлмоқда.

СУРАТДА: Улуғ Ватан уруши ветерани Микаил Керимов ясаган сандиқ ва ёғоч бешиклар.

ТАСС фотохроникаси.

Турфа олам

КИНГ-КОНГ ҲАҚИДА ҲИКОЯ ДАВОМ ЭТАДИ

Кинг-Конг ҳақида ҳикоя қилувчи картиналар туркумидаги навбатдаги фильмни суратга олиш учун Калифорния фирмаларидан бири баландлиги тўққиз метрга тенг янги механик қўғирчоқни ясаб берди. Мутахассисларнинг фикрига қараганда, у шу вақтга қадар фильмларни суратга олиш учун тайёрланган ўзи ҳаракат қилувчи объектларнинг энг каттаси ҳисобланади. Сунъий маймуннинг териси ўрнида Швейцариянинг «Циба-Гайги» компанияси ишлаб чиқарган, қайишқоқлиги ва эластиклиги билан ажралиб турувчи махсус уч қатламли полиуретандан фойдаланилган. Кинг-Конг махсус пневматик узатма ёрдамида ҳаракатга келтирилади.

ҚИЗИЛ ЎТ

Майса ўт фақат яшил рангдагина эмас. Лос-Анжелесдаги Ботаника институтининг олимлари ана шундай хулосага келдилар. Улар майса ўтларнинг қирмизи, зангори, сариқ рангдаги ва ҳатто йўл-йўл рангдаги янги навларини яратишга муваффақ бўлдилар. Энг ғаройиб ўт яшил рангда бўлиб, унинг уч қисми бамисоли меваси каби қирмизи рангдадир.

ЭНГ МИТТИ МИКРОФОН

Жаҳондаги энг митти микрофон конструкцияси Истамбулдаги Богазици университети (Туркия) профессори Иброҳим Каврак томонидан 1967 йилда ишлаб чиқилган. 10 герцдан то 10 килогерцгача диапазонда сезувчан ана шу ясси микрофоннинг катталиги бўйига 1, 524 миллиметрни, энига 0,762 миллиметрни ташкил этади.

ПАРҚУ БУЛУТЛАР ОҒУШИДА

Швейцарияда баланд тоғ ресторани ишга тушди. Жаҳонда бу қадар юксакликда жойлашган бошқа ресторан йўқ. Ресторан Альп тоғларининг Юнгфрау чўққисида қад кўтарди. У билан ёнма-ён катта меҳмонхона жойлашган. Электр энергияси билан ишловчи агрегатлар ёнғинга қарши қудратли системалар билан жиҳозланган, сабаби бу ерга бирорта ҳам ўт ўчириш командаси чиқа олмайди. Махсус қурилма шунингдек комплексни кучли баланд тоғ шамолларидан муҳофаза қилади. Меҳмонларни бу ерга етказиш учун осма йўл бунёд этилган.

КОМПЬЮТЕРЛАР ЕТКАЗГАН ЗАРАР

Маълумотларни ниҳоятда тезкор ишлаши, ҳисоб-китобларни аниқ олиб бориши туфайли компьютерлар ҳар нарсага қодир ва ҳеч қачон янглишмайдиган электрон сеҳргар сифатида шуҳрат қозонди. Аммо Австриянинг электрон-ҳисоблаш техникаси билан жиҳозланган фирмалари сўнгги вақтларда уларга ишонмай қўйишди. Сабаби, фақат ўтган йилнинг ўзида компьютерлар фаолиятидаги узилишлар ва белгиланган программадан четга чиқишлар натижасида Австрия экономикаси 1,5 миллиард шилингга тенг зарар лиард шиллингга тенг зарар кўрди.

ХАВФСИЗ УСТУНЛАР

Маълумки, автомобилнинг йўл чеккаларидаги чегараловчи устунлар билан тўқнашуви яхшиликка олиб келмайди. ГФР мутахассислари ана шундай устунларни махсус полимердан тайёрлашни таклиф қилдилар. Машина ана шундай устунга урилган тақдирда, улар эгилади, сўнгра яна авалги ҳолига келади. Машина эса бундай «тўқнашув»дан ҳеч қандай зарар кўрмайди.

Футбол мусобақасидан кейинги тартибсизликлар

● ҒАРБИЙ БЕРЛИН «Саарбрюкен» ва «Херта» командалари ўртасидаги футбол мусобақаси тугагач, Ғарбий Берлинда 200 га яқин футбол шинавандаси иштирок этган оммавий тартибсизлик рўй берди. Полициянинг хабар беришича, маҳаллий «Херта» командаси 1:2 ҳисоби билан ютқазиб қўйганидан кейин команда ишқибозлари тўсиқдан ўтишга ҳаракат қилиб кўрдилар. Аммо жамоат тартибини сақловчи кучлар футбол ишқибозларининг майдонга тушишига халақит бердилар. Орадан бир мунча вақт ўтгач, жунбушга келган оламон стадион атрофидаги кўчаларда полиция машиналарига бўш шишалар ва тошлар ота бошлади. Метрополитеннинг икки вагони ҳам жиддий шикастланди.

Ҳиндистон божхона ходимларининг ҳушёрлиги

● ДЕҲЛИ. Яшикнинг бошқаларидан фарқи йўқ эди. Калькутта порти божхонаси ходими нега энди худди ана шу яшикни очишни талаб қилганлигини айтиш қийин. Контрабандистлар ўн мингдан кўпроқ илон пўстини Ҳиндистондан Ғарбий Европадаги портлардан бирига олиб чиқиб кетишга уриндилар.

Сўнгги йилларда экологик олимларнинг тавсиясига кўра, Ҳиндистон ҳукумати мамлакатдан ҳайвонот оламининг ноёб намуналарини ва улардан ясалган буюмларни олиб чиқиб кетишни тақиқлайдиган бир қанча чоралар кўрди. Аммо контрабанда оммавий тус олди. Божхона ходимлари дам-бадам илон пўсти, тимсоҳ териси солинган контейнерларни, ҳатто тирик ноёб қушлар солинган контейнерларни аниқламоқдалар, айрим сайёҳлар ва ҳинд гражданлари буларни багажда яшириб ўтишга уринмоқдалар.

(ТАСС).

Кураш давом этмоқда

Шарҳчи сатрлари

Туркия суди Туркия бирлашган Коммунистик партияси (ТБКП)нинг раҳбарлари Ҳайдар Қутлу билан Ниҳат Саргин қилган «гуноҳлар салмоғи»ни ўз «адолат тарозисида тортиб» кўра бошлаганига 8 июнь куни бир йил тўлади. Уларни, хусусан, «қўпорувчилик фаолияти»да ва «коммунистик тарғибот олиб бориш»да айбламоқда. Прокуратура қилинган «жиноятлар»нинг ҳаммаси учун уларни жами 66 йил ва 6 ойга қаттиқ режимдаги қамоқ жазосига ҳукм қилишни талаб этаяпти.

Коммунистлар устидан Анқарада бўлаётган суд Туркия жамоатчилигини ғоят тўлқинлантираётган йирик сиёсий процессга айланиб кетди. Мамлакат аҳолисининг хилма-хил табақалари вакиллари Қутлу, Саргин ва уларнинг сафдошларини ҳибсдан дарҳол озод этилишини талаб қилиш билан чекланиб қолмаяптилар. Туркияда коммунистик партия фаолиятини қонунийлаштириш тўғрисидаги масала қўйилаяпти. Дарвоқе, Туркия Европада коммунистлар ғайриқонуний деб ҳисобланувчи ягона мамлакатдир. Европа парламентидек нуфузли халқаро ташкилот ҳам мазкур фактга ўз эътиборини қаратмоқда. Туркияни инсон ҳуқуқларига риоя қилмасликда ва умумий қабул қилинган ҳамда Европа иқтисодий ҳамжамиятида тан олинган эркинликларни бузишда айбламоқдалар. Бу расмий Анқарани қийин аҳволга солиб қўйди, чунки унинг ҳукумати «умумий бозор»га киришни ўзининг асосий сиёсий мақсадларидан бири қилиб қўймоқда. Шу тариқа, демократиялаш, ижтимоий тараққиёт Туркия учун давр талаби бўлиб қолди.

Туркия коммунистлари ҳам айни шу мақсадни кўзламоқдалар. Ўз ихтиёрлари билан ватанга қайтишга қарор қилган Қутлу ва Саргин турмушни демократиялашнинг мураккаб жараёнига қўлларидан келганча ҳисса қўшишга интилганликларини таъкидлашди. «Туркиядаги мавжуд шарт-шароитлар ҳозирча коммунистларга демократик кафолатлар бермаяпти, — деб таъкидлади Анқарага келиш олдидан Ҳ. Қутлу. — Лекин бундай шарт-шароитлар етилишини кутишга ҳам ҳожат йўқ». Биз, деди у, бу ишимиз туфайли осонгина муваффақиятга эришамиз, деб хом хаёл қилмаяпмиз. Лекин бу — озодлик учун кураш ҳаракатидир.

1987 йилнинг 16 ноябрида ГФРдан Анқарага келган самолётдан тушишлари биланоқ ҳибсга олинган Қутлу билан Саргиннинг мардлиги эътибордан четда қолмади. Туркия матбуоти берган хабарларга қараб фикр юритадиган бўлсак, мамлакатда Туркия компартиясининг ҳуқуқлари чеклаб қўйилиши адолатданмикан, конституциянинг айрим моддалари эскириб қолмаганмикан, деб ўйланиб қолишганлигини билиш мумкин.

Жамоатчилик фикридаги ўзгаришларни баҳолаб, Туркия бош министри Тургут Озал яқинда: «Туркияда Коммунистик партия тузишнинг ҳеч қандай айбситадиган томони йўқ», — деб таъкидлади. У «очиқ жамият ва эркин экономика» тузиш мақсадида конституцияга бир қанча ўзгартишлар киритиш муҳимлигини таъкидлади. Очиқ жамият тузилганида жиноят кодексининг компартия фаолиятини тақиқловчи 141 ва 142 моддалари бекор қилинадими, деб сўралганида Т. Озал: «шак-шубҳасиз», деб жавоб берди. Сиёсий партиялар раҳбарларининг аксарияти, касаба союз бирлашмалари, шу жумладан «Турк-иш» Туркия ишчи касаба союзлари конфедерацияси каби йирик ташкилот, Туркия юристлари коллегияси ҳам мазкур моддаларнинг бекор қилинишини ёқлаб чиқдилар.

Бироқ, адвокатларнинг талабларига қарамай, коммунистлар ҳали ҳам Анқара марказий қамоқхонасида ётишибди, нодемократик қонунларини бекор қилиш зарурлиги тўғрисидаги аризалар эса яхши ниятлигича қолаяпти. Яқинда бўлиб ўтган суд мажлисида Қутлу билан Саргиннинг адвокатлари аҳмоқона вазият вужудга келганлигини таъкидлашди. Бир томондан , деб таъкидлашди улар, компартия фаолиятига рухсат бериш имконияти тўғрисида гапирилаяпти, бошқа томондан эса — коммунистларни «давлат обрўсига путур етказадиган жиноятлар қилганликда» айблаб, уларни қамоқда ушлаб туришибди.

Туркиялик икки ватанпарварнинг машаққатли кураши давом этмоқда.

Алексей ЕРОВЧЕНКОВ (ТАСС).

«Гуллару, гулғунчалар»

Р. Шарипов фотоэтюди.

Ватанга хизмат қилиш учун

Область йиғилиш пункти жойлашган одатда сокин ва яшил дарахтларга бурканган Тошкентдаги бу кўча, мамлакат қуролли кучларига баҳорги ва кузги чақириқ даврида ўзгариб кетади. Бу ерга яқин ва узоқ шаҳарлар ҳамда районлардан Ватанимиз ҳимоячилари сафидан жой оладиган ёшлар келишади.

Йиғилиш пунктига ярим километр қолганда у ерга машина билан бориш амри маҳол бўлиб қолади. Областдан келган енгил машиналар бутун йўлни тўсиб қўяди. Ўз фарзандларини, ака-укаларини, севгилиларини армияга жўнатишга келган кишилар, кичик-кичик кафеларда вақтларини ўтказишади. Кабоб, музқаймоқ, салқин ичимликлар сотувчиларининг қўли-қўлига тегмайди. Кўчадаги бозорга хос шовқиндан фарқли равишда йиғилиш пунктининг ўзида ҳамма нарса қатъий ва ишчанлик билан бормоқда. Командалар тузилмоқда, майдонда бўлажак жангчилар сафда туриб юриш юзасидан дастлабки сабоқларни олишмоқда. Дарахтлар соясида офицерлар ва прапоршчиклар армияга чақирилувчилар билан суҳбатлашмоқдалар. Чунки, шахсий составнинг жанговар ва сиёсий тайёргарлиги уларнинг қисмига хизмат қилишга кимлар тушишига боғлиқдир.

— Бу йилги чақириқ аввалги барча чақириқлардан кўп жиҳатдан фарқ қилади,— дейди подполковник Р. Тошхўжаев. — Маълумки, бизнинг регионимиздан борган йигитлар асосан қурилиш, темир йўл, ички хизмат жангчилари бўлинмаларини тўлдиришади. Ҳозир аҳвол ўзгарди. Чақирилувчиларнинг аксарият кўпчилиги обрўли қўшинларда: ҳарбий-десант, мото-ўқчи, танк қисмларида хизмат қилишга кетишмоқда. Шуни айтиш керакки, уларнинг кўпчилиги бу қўшинларда хизмат қилишга ўзлари истак билдиришмоқда. Район ҳарбий-комиссариатларининг чақирилувчилар билан қизғин иш олиб борганлиги ўз натижасини бермоқда.

Март — апрель ойларида Тошкент область йиғилиш пунктида кўп кишилик комиссия иш олиб борди. Комиссия йигитларнинг хизматга тайёргарликларини текширди. Хўш, бунинг натижалари қандай?

— Чақирилувчилардан 70 проценти ГТО нормаларини муваффақиятли бажарди. Етарли даражада мустаҳкам техник билимларга эга эканликларини кўрсатди,— дейди Ўзбекистон ССР Ҳарбий комиссарининг ўринбосари У. Ҳасанов. — Деярли ҳар бир чақирилувчи анча дуруст ўқ отишни билади, ўзини турникда ва тўсиқлар чизиғида дадил ҳис қилади. Шу нарса таъкидландики, маҳаллий миллатга мансуб чақирилувчиларнинг кўпчилиги рус тилини анча дуруст эгаллаган. Икки йил муқаддам қўйилаётган талабларга бўлажак жангчиларнинг фақат ўттиз проценти жавоб берган эди.

Ўтган кузги чақириқда бўлганидек ҳозирги чақириқнинг ўз салбий томонлари ҳам бор. Йиғилиш пунктига республика пойтахтининг Собир Раҳимов ва Октябрь районларидан чақирилган ўттиз йигит келмади. Нима учун шундай бўлди, бу йигитлар ким ўзи, уларни хизмат қилишдан бош тортишга, ҳарбий мажбурият ҳақидаги қонунни бузишга нима мажбур қилди экан?

— Бу анча мураккаб саволлар, — деб ҳисоблайди Р. Тошхўжаев. — Мен бу ёшларнинг мана шундай қилишларига нима сабаб бўлганлигини айта олмайман. Улар чақириқ қоғозига имзо чекишдан бош тортадилар, ўзларининг ўринларига ота-оналарини юборадилар. Иш шунга бориб етдики, район ҳарбий комиссариатларининг офицерлари ва прапоршчиклари ҳар бир қонун бузувчига бириктиб қўйилган. Ишларнинг бир қисмини прокуратурага топширдик. Бироқ, одатда бундай ишлар бизга қайтарилиб юборилади. Бунда «жиноят состави йўқ» деган анъанавий таърифни қўллашади. Бир нарса равшан: ҳозирги қонунни қайта кўриб чиқиш зарур. Бу қонун ишлайдиган бўлиши керак. Ҳозирча эса турли ҳийла-найрангларга, қонунни четлаб ўтишга йўл қўйилмоқда. Бундан эса маънавий нопок кишилар фойдаланишаверади.

Армияда хизмат қилишдан бўйин товловчи, масалан, баҳорда қонунни бузиб ҳар қандай йўл билан олий ўқув юртига киришга интилади. Агар бунга эришса ҳозир амал қилаётган қоидага кўра, уни ҳақиқий ҳарбий хизматга чақириб бўлмайди. Ўз-ўзидан равшанки, бадавлат ота-оналар ўз фарзандларининг институтга кириши учун қўлларидан келган ҳамма ишни қиладилар. Ҳарбий комиссариат ходимлари қизиқарли тадқиқот ўтказдилар: хизмат қилишдан бўйин товлаётганлар кимлар? Одатда бу савдо ходимлари, кооператорларнинг фарзандларидир. Бундай ҳолга фақат республика пойтахтида йўл қўйилаётгани бежиз эмас, дейишмоқда ҳарбийлар. Тошкент области шаҳарлари ва районларида бундай ҳоллар йўқ. У ерларда одамлар ёшликдан меҳнат қилишга ўргатилган. Улар учун Ватанни ҳимоя қилиш шунчаки сўз эмас.

...Сафга туриш ҳақидаги команда янграйди. Ортиқча ҳовлиқмасдан кечаги пахтакорлар, тракторчилар, мелиораторлар сафда ўз ўринларини эгаллашади. Бир неча соатдан кейин самолёт уларни Тинч океан соҳилига етказиб қўяди. Бу йигитларнинг орзулари рўёбга чиқди — улар денгиз пиёдалари сафида хизмат қиладилар.

Л. ЛЕВИН,
ЎзТАГ мухбири.

Муҳаррир
Э. М. ЭРНАЗАРОВ.

Реклама ва эълонлар

ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ҲАФТАЛИК ТЕЛЕКЎРСАТУВЛАР ВА РАДИОЭШИТТИРИШЛАР ПРОГРАММАСИ

Пойтахт радиотўлқинларида

Ҳар куни:

Шаҳар тармоғи ва УКВ 4, 46 м орқали

(якшанбадан ташқари)

17.00 «Тошкент ва тошкентликлар» программаси (сешанба, пайшанба ва шанба кунлари). 17.40 Реклама ва эълонлар. 17.50 «Тошкент оқшоми» ва «Вечерний Ташкент» газеталарининг обзори.

450, 45 м тўлқиндаги радиостанция орқали

13.00 Тошкентликлар учун концерт (пайшанба, якшанба кунлари). 13.30 Область ахбороти (ўзб., рус.). 13.50 «Тошкент ҳақиқати» ва «Ташкентская правда» газеталарининг обзори.

19.30 да

⊙ ДУШАНБА, 12.VI: «Пилла — давлатга». Калинин район қабул пунктидан репортаж.

⊙ СЕШАНБА, 13.VI: «Пешқадамлар». Бекобод шаҳар 16-автотранспорт паркининг ҳайдовчиси Х. Абдужабборов ҳақида радиоҳикоя.

⊙ ЧОРШАНБА, 14.VI: «Табиат — она масканимиз». Радиожурнал (рус.).

⊙ ПАЙШАНБА, 15.VI: «Замин ва замондош». Радиопрограмма.

⊙ ЖУМА, 16. VI: «Ташкентский меридиан». Радиожурнал (рус.).

⊙ ШАНБА, 17.VI: «Эртага— Медицина ходимлари куни». Репортажлар, интервью, лавҳалар.

ТВ: «Тошкент» студияси кўрсатади

V КАНАЛДА

⊙ **13 июнь, сешанба.** 19.35 «Яхши дам — меҳнатга ҳамдам». Тошкент область Ўрта Чирчиқ районини социал-маиший ривожлантириш ҳақида.

⊙ **14 июнь, чоршанба. 21.05** «Пульс». Информацион кўрсатув.

⊙ **15 июнь, пайшанба.** 21.00 «Кескин танқид остида». Ўзбекистон телевидениесининг Тошкент шаҳар халқ контроли комитети ҳамда республика санитария-эпидемиология станцияси билан қўшма рейди (рус.).

⊙ **16 июнь, жума.** 19.30 «Бизнинг манфаатларимизга мос». Тошкент шаҳар экологияси муаммолари (рус.). 21.05 «Пульс». Информацион кўрсатув (рус.).

Ю. РАЖАБИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ПЕДАГОГИКА БИЛИМ ЮРТИ

КУНДУЗГИ БУЛИМГА

қуйидаги ихтисосликлар бўйича

1989-1990 ўқув йили учун

ўқувчилар қабул қилади

МУСИҚИЙ ТАРБИЯ, МАКТАБГАЧА ТАРБИЯ.

8-синф маълумоти билан «Мусиқий тарбия» ихтисоси бўйича ўқиш муддати — 3 йилу 10 ой, 10-синф маълумоти билан — 2 йилу 10 ой:

8-синф маълумоти билан «Мактабгача тарбия» ихтисоси бўйича ўқиш муддати — 3 йилу 10 ой, 10-синф маълумоти билан бир йилу 10 ой.

АРИЗАЛАР — 31 ИЮЛГАЧА, 10-СИНФ МАЪЛУМОТИГА ЭГА БЎЛГАНЛАРДАН — 14 АВГУСТГАЧА ҚАБУЛ ҚИЛИНАДИ.

Аризага қуйидаги ҳужжатлар қўшиб топширилади: маълумот ҳақидаги ҳужжат (асли), медицина справкаси (086) У форма, 6 дона фотосурат (3х4 см.).

Ўқишга кирувчилар паспорт ёки туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаларини шахсан кўрсатадилар.

КИРИШ ИМТИҲОНЛАРИ — 1 АВГУСТДАН 21 АВГУСТГАЧА ЎТАДИ.

Мусиқий тарбия бўлимига кирувчилар: 8-синф маълумотига эга бўлганлар — махсус музика асбоби, сольфеджио ва мусиқий савод, рус (она) тили ва адабиётидан (оғзаки), рус (она) тилидан ёзма (диктант) кириш имтиҳонлари топширадилар;

10-синф маълумотига эга бўлганлар — махсус музика асбоби, сольфеджио ва мусиқий савод рус (она) тили ва адабиётидан (ёзма), СССР тарихидан (оғзаки) кириш имтиҳонлари топширадилар;

мактабгача тарбия бўлимига кирувчилар: 8 синф маълумотига эга бўлганлар — касбга йўлланиш бўйича декломация, мусиқий-эшитиш қобилиятлари, рус (она) тилидан (ёзма), математика (оғзаки); 10-синф маълумотига эга бўлганлар — декломация, мусиқий-эшитиш қобилиятлари, рус (она) тили ва адабиётидан (ёзма), СССР тарихидан (оғзаки) кириш имтиҳонлари топширадилар.

Таълим — ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Фанлардан яхши ўзлаштирган ўқувчиларга ойига 37 сўм (яхши баҳоларга ўқиётганларга қўшимча 25 процент, аълочиларга қўшимча 50 процент) стипендия тўланади.

Бошқа шаҳарлардан келган қизлар ётоқхона билан таъминланадилар.

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳри, Чилонзор массиви, 17-квартал, И. Франко кўчаси, 38 «а» уй (метронинг «Чилонзор» станцияси); 50, 78-автобусларнинг «17-квартал» бекати).

Реклама ва эълонлар

ОЛИЙ ЎҚУВ ЮРТЛАРИГА КИРИБ ЎҚИШНИ ХОҲЛАГАН АБИТУРИЕНТЛАР, МАКТАБ ЎҚУВЧИЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИНИНГ

Маданият саройи

рус тили ва адабиёти, тарих, жамиятшунослик, математика, химия, биология, физика, география фанлари бўйича
кириш имтиҳонларига тайёргарлик кўриш юзасидан

КУРСЛАРГА

қабул эълон қилади

Ўқиш ўзбек ва рус тилларида олиб борилади.

Машғулотларни университетнинг қабул комиссияси ва кириш имтиҳонларида катта тажриба орттирган етакчи ўқитувчилари олиб боришади.

Машғулотлар вақтида амалий маслаҳатлар олиш, иншолар ёзиш ва бошқа фанлардан кириш имтиҳонлари топшириш юзасидан малака оширишлари мумкин.

Юқорида санаб ўтилган фанлар бўйича машғулотлар жадвал бўйича ҳар куни (якшанбадан ташқари) Маданият саройида соат 15.00 дан бошлаб 16 июндан 30 июнгача ўтказилади.

Абонементларни В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат университети Маданият саройининг (28, 34, 87-автобуслар; 4, 8-троллейбуслар; 9, 21-маршрутли таксиларнинг «Студентлар шаҳарчаси» бекати) 23-хонасидан ҳар куни соат 11 дан 18.00 гача сотиб олиш мумкин.

Справкалар учун телефон — 46-39-55.

Ёзги истироҳат—муаммо эмас

ТУРИЗМ-ЭКСКУРСИЯ ЙЎЛЛАНМАЛАРИНИ СОТИШ БЮРОСИГА МУРОЖААТ ҚИЛСАНГИЗ, СИЗГА МАМЛАКАТИМИЗНИНГ ГЎЗАЛ ВА ОРОМБАХШ МАСКАНЛАРИДА МИРИҚИБ ДАМ ОЛИШИНГИЗ УЧУН ҚУЙИДАГИ ЙЎНАЛИШЛАР БЎЙЛАБ ЙЎЛЛАНМАЛАРНИ ТАКЛИФ ЭТИШАДИ:

ЗАРАСАЙ-ИГНАЛИНА-ВИЛЬНЮС — 21, 26 июндан бошлаб 15 кунга, баҳоси — 130 сўм;

КАУНАС-ТРАКАЙ-ИГНАЛИНА-ЗАРАСАЙ — 19, 24 ва 29 июндан бошлаб 20 кунга, баҳоси — 195 сўм;

КАНДАВА-СИГУЛДА — 15 июндан бошлаб 16 кунга, баҳоси — 140 сўм;

ПЕРЕЯСЛАВЛЬ ТУРИСТИК БАЗАСИ (Киев яқинида) — **КИЕВ** (Ирпень туристик меҳмонхонаси) — 2 кишилик, **19 июндан бошлаб 20 кунга,** баҳоси — 322 сўм;

ЖЕЛЕЗНОВОДСК — 17 июндан бошлаб 18 кунга (меҳмонхонага жойлашилади), баҳоси — 155 сўм;

ПЯТИГОРСК, «БЕШТОВ» ТУРИСТИК МЕҲМОНХОНАСИ — 19 июндан бошлаб 20 кунга, баҳоси — 163 сўм;

САРИ-ЧЕЛЕК КЎЛИ ТОМОН — 20 июндан бошлаб 10 кунга, баҳоси — 89 сўм.

ПРИСУРЬЕ БЎЙЛАБ (Пенза области) — **«ЧИСТИЕ ПРУДИ» ТУРИСТИК БАЗАСИ — 23 июндан бошлаб 10 кунга,** баҳоси — 100 сўм.

Овқатланиш, жойлашиш, экскурсия хизмати ҳақи йўлланма қийматига киради.

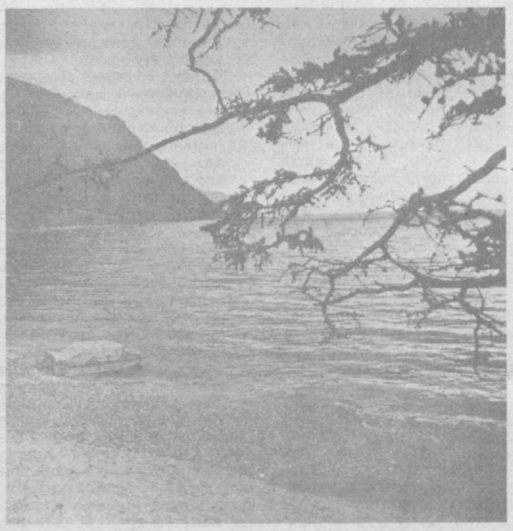

Барча масалалар бўйича қуйидаги адресга мурожаат қилинг: Тошкент-11, Навоий кўчаси, 69«а» уй (метронинг «Пахтакор» станцияси).

Телефон: 44-12-90.

Туристик-экскурсия йўлланмаларини сотиш бюроси.

«Пульт» кооперативи хизматларидан фойдаланинг!

Ўзбекистон ССР «Билим» жамияти тажриба-экспериментал устахонасининг «ПУЛЬТ» КООПЕРАТИВИ лектор пульти, диапроекторлар, телевизорлар, магнитофонлар, барча маркалардаги радиовидеоаппаратуралар ва визуал кабинетларнинг ускуналарини ўрнатиш ва ремонт қилиб бериш учун аҳоли, ташкилотлар, корхоналар, колхозлар ва совхозлардан

БУЮРТМАЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Устахона, шунингдек буюртмачининг хоҳишига кўра слайдлар ҳам тайёрлаб беради.

Хизматлар устахонада ва чақирилган жойга бориб ҳам бажарилиши мумкин.

Кўрсатилган хизмат учун нақд пул билан ҳамда пул ўтказиш йўли билан ҳақ тўланади.

700029, Тошкент шаҳри, Киров кўчаси, 24-уй, телефон 56-51-72.

Ҳисоб-китоб счётининг Тошкент, шаҳар турар жой социал банки Киров район бўлинмасидаги номери 000609123.

«Пульт» кооперативи

Пластинка чамбараги айланади...

ВА АТРОФГА СИЗ СЕВГАН ОҲАНГЛАР ТАРАЛАДИ. ЭҲТИМОЛ БУЛАР Л. ЛЕШЧЕНКО ВА В. КОЗИН ИЖРОСИДАГИ РУС ҚЎШИҚЛАРИДИР, ЭҲТИМОЛ И МАТЬЕ, А. БАРИҚИН ИЖРОСИДАГИ ЭСТРАДА ҚЎШИҚЛАРИ ЁКИ МАШҲУР «ЯЛЛА» АНСАМБЛИ, Н. АБДУЛЛАЕВА, З. ХОНЛАРОВА ИЖРОСИДАГИ МИЛЛИЙ ҚЎШИҚЛАР БЎЛИШИ МУМКИН. ВА, АЛБАТТА МАШҲУР САНЪАТКОРЛАР АРТУР НИКИШ, ИЛЛЕШ МЕНГЕЛЬБЕРГ, ЭНРИКО МАЙНАРДИ ИЖРОСИДАГИ КЛАССИК МУЗИКА ҲАМ ШУЛАР ЖУМЛАСИДАНДИР.

Юқорида айтиб ўтилганлардан ташқари, **«ТАШКУЛЬТТОРГ» МАГАЗИНЛАРИДА болалар учун «Уч чўчқа боласи», «Сеҳрли олма», «Уйқудаги гўзал», «Дунё» болалари дўстлашади» каби грампластинкалар бор.**

МАГАЗИНЛАР АДРЕСИ:

10-магазин — Жуковский кўчаси, 2-уй;
11/1-магазин — Госпиталь бозори;
16-магазин — Сергели массиви, савдо маркази;
8/1-магазин — Навоий кўчаси, шаҳар ярмаркаси («Дўстлик» меҳмонхонаси қаршисида);
13-магазин — Майна Ҳасанова кўчаси;
9/2-магазин — Олой бозори;
14-магазин — Беруний кўчаси, Марказ-27 квартали;
5/1-магазин — Биринчи Май бозори.

«ТАШКУЛЬТТОРГ»

«Союзреклама» Бутуниттифоқ ишлаб чиқариш бирлашмасининг Ўзбекистон реклама ишлаб чиқариш корхонаси

Реклама ва эълонлар

Ўзбекистон ССР Маданият министрлиги М. Қориёқубов номли Ўзбек давлат филармонияси

В. И. ЛЕНИН НОМЛИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

19 июнь соат 19.30 да

РЕСПУБЛИКА БОЛАЛАР ФОНДИГА АТАЛГАН

Хайрия концерти

ҚАТНАШАДИЛАР:

Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист ОРТИҚ ОТАЖОНОВ

«Қизиқчи-89» Республика конкурсининг лауреатлари ака-ука ОБИД ВА СОБИТ АСОМОВЛАР.

Солистлар: Тўхтамурод Азизов, Мирза Холмедов, Ботир Муҳамедхўжаев.

Билетлар СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларида соат 14.00 дан сотилади.

СОВЕТ МАДАНИЯТ ФОНДИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКА БЎЛИМИ, ЎЗБЕКИСТОН ССР МАДАНИЯТ МИНИСТРЛИГИ

В. И. ЛЕНИН НОМИДАГИ СССР ХАЛҚЛАРИ ДЎСТЛИГИ САРОЙИДА

14—15 ИЮНЬ СОАТ 20.00 ДА

Ўзбекистон ССР халқ артисти ЮСУФЖОН ҚИЗИҚ ШАКАРЖОНОВНИНГ хотирасига бағишланган

«Кулинг дўстлар! Умрингиз узоқ бўлади»

НОМЛИ КЕЧА ЎТКАЗИЛАДИ

ҚАТНАШАДИЛАР:

СССР ХАЛҚ АРТИСТЛАРИ:
ТАМАРАХОНИМ, НАБИ РАҲИМОВ

Ўзбекистон ССР халқ артистлари:
ҒАНИЖОН ТОШМАТОВ, ГАВҲАР РАҲИМОВА

Республикада хизмат кўрсатган артист:
РУСТАМ ҲАМРОҚУЛОВ

артист: МАНЗУРА АЛИЕВА;

ЙЎЛДОШХОН НОСИРОВ РАҲБАРЛИГИДАГИ ҚЎҚОНЛИК АСКИЯЧИЛАР КЛУБИ

АБДУЛҲАЙ МАХСУМ ҚОЗОҚОВ БОШЧИЛИГИДА АНДИЖОНЛИК АСКИЯЧИЛАР

ЮСУФЖОН ҚИЗИҚ НОМЛИ НАМАНГАН ҲАЖВ ВА ҲАЗИЛ ТЕАТРИ

ЗАЙНОБИДДИН ЮСУПОВ БОШЧИЛИГИДАГИ МАРҒИЛОНЛИК АСКИЯЧИЛАР

Ўзбекистон ССР халқ артисти
ҒУЛОМЖОН ЁҚУБОВ

АБУЛҚОСИМ ВА ЭРКИН ТЎЙЧИЕВЛАР ИШТИРОКИ БИЛАН ТОШКЕНТЛИК АСКИЯЧИЛАР

Постановкачи режиссёр — Ўзбекистон ССР да хизмат кўрсатган артист, Ҳамза номидаги Ўзбекистон ССР Давлат мукофотининг лауреати АБДУРАШИД РАҲИМОВ.

Билетларни соат 14.00 дан бошлаб В. И. Ленин номидаги СССР Халқлари дўстлиги саройи кассаларидан сотиб олишингиз мумкин.

Справкалар учун телефонлар: 39-41-46, 39-42-68.

Театр

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИДА—13/VI да **Бўрон.**

МУҚИМИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 12/VI да **Кампир кетармиш.**

Кино

12 ИЮНДА
БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Санъат саройи — «ИШҚ ЛАҲЗАСИ» (катта зал, 17, 20.00); «МАЙСАРАНИНГ ИШИ» (кичик зал, 18.30, 20.40, ўзбек тилида).
Чайка — «ҚАСОСКОР» (13.30, 16, 18.30, 21.00).
Тошкент Советининг 50 йиллиги — «ҒИРТ ЁЛҒОНЧИ» (18.30, 21.00).
ВЛКСМ 30 йиллиги — «ТИМСОҲ» ДАНДИ-II» (17, 20.00).
Дружба — «ТУБАНЛИКДА МУҲАББАТНИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА?» (ҳар соатда).
Восток — «МАРВАРИД» (18.30, 21.00).
Лисунов номли — «ТИМСОҲ» ДАНДИ-II» (18.30, 21.00).
Нукус — «МАЙСАРАНИНГ ИШИ» (18.30, 20.45, ўзбек тилида).
К. Ёрматов номли — «МЕНИНГ ДУШМАНИМ» (тоқ соатларда).
Фестиваль (ёзги) — «ФРЕНЧ КАНКАН» (22.00).
Хива (ёзги) — «МЕНИНГ ДУШМАНИМ» (22.00).

13, 14 ИЮНДА
БАДИИЙ ФИЛЬМЛАР:

Санъат саройи — «ИШҚ ЛАҲЗАСИ» (катта зал, 11, 14, 17, 20.00); «МАЙСАРАНИНГ ИШИ» (кичик зал, 11, 13.30, 16, 18.30, 20.40, ўзбек тилида).
Чайка — «НИМА, СИЗГА ҲОКИМИЯТ ЁҚМАЙДИМИ?!» (11.30), «ҚАСОСКОР» (13.30, 16, 18.30, 21.00).
ВЛКСМ 30 йиллиги — «ТИМСОҲ» ДАНДИ-II» (17, 20.00), «ҒЎР БОЛА» (10, 12, 14, 16.30).
Дружба — «ТУБАНЛИКДА. МУҲАББАТНИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА?» (ҳар соатда).
Восток — «МАРВАРИД» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).
Лисунов номли — «ТИМСОҲ» ДАНДИ-II» (11, 13.30, 16, 18.30, 21.00).
Нукус — «МАЙСАРАНИНГ ИШИ» (11, 13.30, 16, 18.30, 20.45 ўзбек тилида).
К. Ёрматов номли — «МЕНИНГ ДУШМАНИМ» (тоқ соатларда).
Фестиваль (ёзги) — «ФРЕНЧ КАНКАН» (22.00).
Хива (ёзги) — «МЕНИНГ ДУШМАНИМ» (22.00).

НАВОИЙ НОМИДАГИ ЎЗБЕКИСТОН ССР ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИ

билетлар тарқатиш бўйича вакиллар

ВАКАНТ ВАЗИФАЛАРИГА

КОНКУРС ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

Справкалар юзасидан қуйидаги телефонлар орқали мурожаат қилинсин: 33-90-81, 33-33-44.

ТОШКЕНТ оқшоми
Ўзбек ва рус тилларида мустақил равишда нашр этилади.

«Тошкент оқшоми»
(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.
Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ:
700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

Телефонлар: қабулхона—32-53-76; бўлимлар: партия турмуши ва совет қурилиши—32-57-84; экономика ва шаҳар хўжалиги—32-54-19; ижтимоий масала — 32-53-10; хатлар ва оммавий ишлар — 33-29-70; жамоатчилик редакцияси — 33-99-42, 32-53-66, 32-54.15; «Ташкентская неделя» рекламалар иловаси — 32-56-84; эълонлар — 33-81-42.

Якшанбадан ташқари, ҳар куни чиқади.

Р — 04157. Ички саҳифаларга 20.30 да қўл қўйилган. (График бўйича 17.00 да қўл қўйилиши лозим). Б. 2106. Индекс 64690. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10